

บทที่ 5

สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

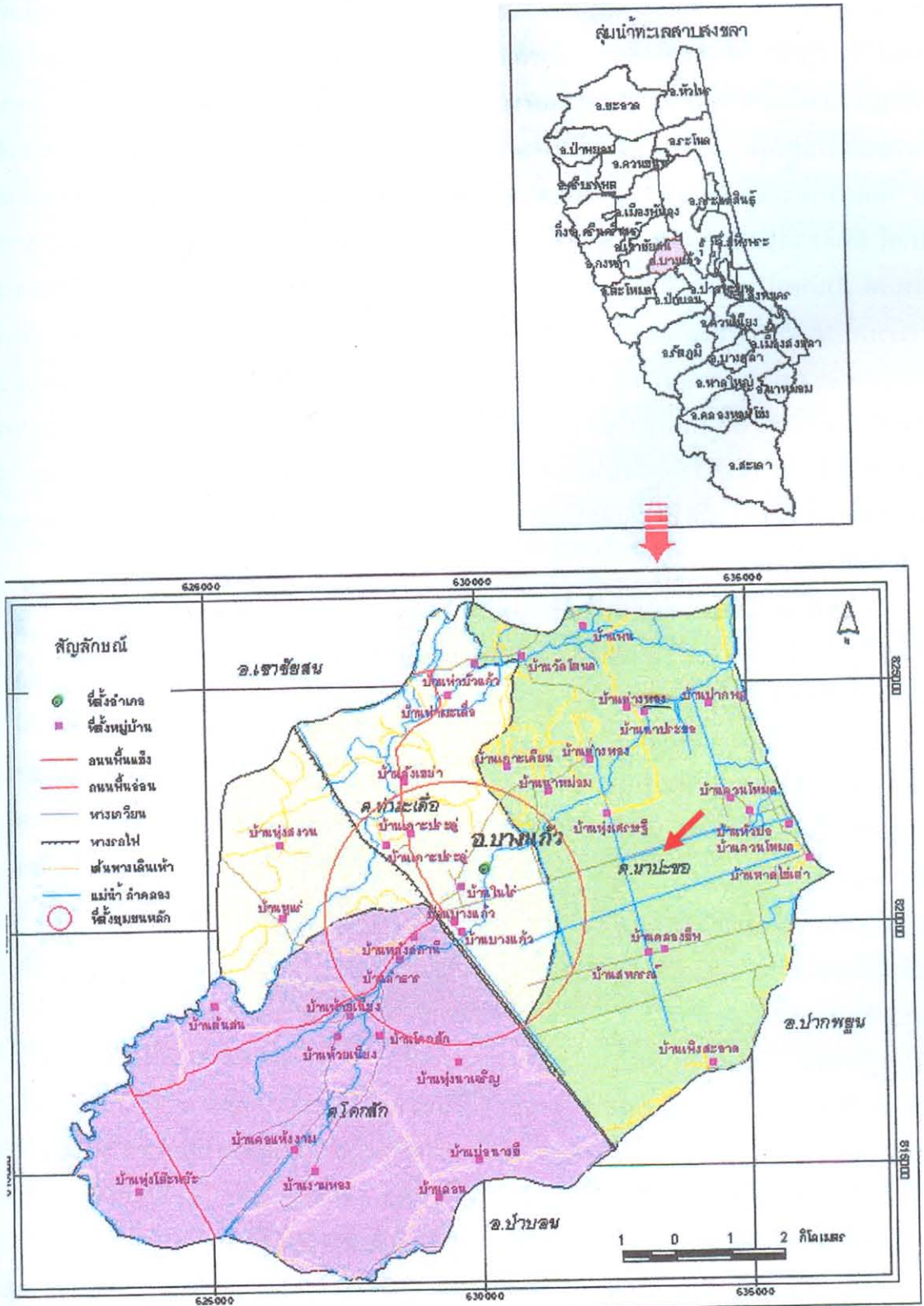
1. สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษาโครงการย่อยที่ 2 อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง

1.1 สภาพพื้นที่ในระดับอำเภอ

- ที่ตั้งและอาณาเขต อำเภอบางแก้ว ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของจังหวัดพัทลุง อยู่ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 34 กิโลเมตร ทิศเหนือจดอำเภอเขาชัยสน ทิศใต้จดอำเภอป่าบอน และอำเภอปากพะยูน ทิศตะวันออกจดทะเลสาบสงขลา และทิศตะวันตกจดอำเภอเขาชัยสน และอำเภอตะโหมด (ภาพประกอบ 18) มีพื้นที่ทั้งหมด 74,375 ไร่ เป็นพื้นที่เกษตร 61,434 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 82.4 ของ พื้นที่ทั้งหมด มีครัวเรือน 6,350 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนเกษตร 3,124 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 49.19 ของครัวเรือนทั้งหมด แบ่งการปกครองออกเป็น 3 ตำบล 30 หมู่บ้าน คือ ตำบลโคกสักมี ตำบลนาปะขอ และตำบลท่ามะเดื่อ

- สภาพภูมิอากาศ อำเภอบางแก้วมีมรสุมประจำปีพัดผ่าน คือ มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือและมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ โดยมรสุมนี้จะพัดพาเอาไอน้ำจากอ่าวไทย และมหาสมุทรอินเดียไปตกเป็นฝนในบริเวณต่างๆ จากสถิติข้อมูลอุตุนิยมวิทยาเฉลี่ย 16 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ 2525-2541 พบว่า อุณหภูมิเฉลี่ย 28.05 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุด 37.3 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุด 18.00 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ย 154 วัน ปริมาณน้ำระเหยเฉลี่ยวันละ 4.3 มิลลิเมตร ขณะที่ปริมาณแสงแดดเฉลี่ยวันละ 6.5 มิลลิเมตร สภาพภูมิอากาศและแบ่งฤดูกาลของจังหวัดพัทลุงออกเป็น 3 ฤดูกาล คือ (1) ฤดูร้อนมาก เป็นช่วงที่มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือมีปริมาณน้ำฝนตกประมาณร้อยละ 60 ของจำนวนฝนตกตลอดปี มักมี น้ำท่วมบริเวณที่ลุ่มต่ำ โดยเฉพาะเดือนตุลาคมถึงธันวาคม (2) ฤดูชื้น เป็นช่วงที่มีฝนตกเพียงพอที่จะทำนาได้ แต่ต้องอาศัยน้ำชลประทานช่วย ในช่วงนี้เริ่มตั้งแต่เดือนเมษายนถึงเดือนสิงหาคม (3) ฤดูแล้ง ช่วงนี้ต่อจากฤดูร้อนมากไปจนถึงประมาณต้นเดือนเมษายน ในช่วงนี้มีอัตราการระเหยน้ำสูงกว่าปริมาณน้ำฝนที่ตกจึงทำให้ดินอยู่ในสภาพแห้งแล้ง

- แหล่งน้ำธรรมชาติ แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญของอำเภอบางแก้ว คือ คลองท่ามะเดื่อ ซึ่งมีความยาวประมาณ 42 กิโลเมตร มีต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาบรรทัด และไหลผ่านอำเภอตะโหมด อำเภอเขาชัยสน และไหลลงสู่ทะเลสาบสงขลาที่บ้านปากพล อำเภอบางแก้ว นอกจากนั้นก็เป็นคลองสายสั้นๆ เช่น คลองปากพะเนียดและคลองปากพล ขณะที่มีระบบชลประทานขนาดใหญ่ในพื้นที่ คือ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าเขียด ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 8 ตำบลโคกสัก อำเภอบางแก้ว อยู่ในสังกัดสำนักชลประทานที่ 12 กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าเขียด เป็นโครงการชลประทานขนาดใหญ่ที่ได้ก่อสร้างขึ้นเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำสำหรับการเกษตรและอุปโภคบริโภคของประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอบางแก้ว อำเภอเขาชัยสน อำเภอตะโหมด อำเภอป่าบอน และอำเภอปากพะยูน

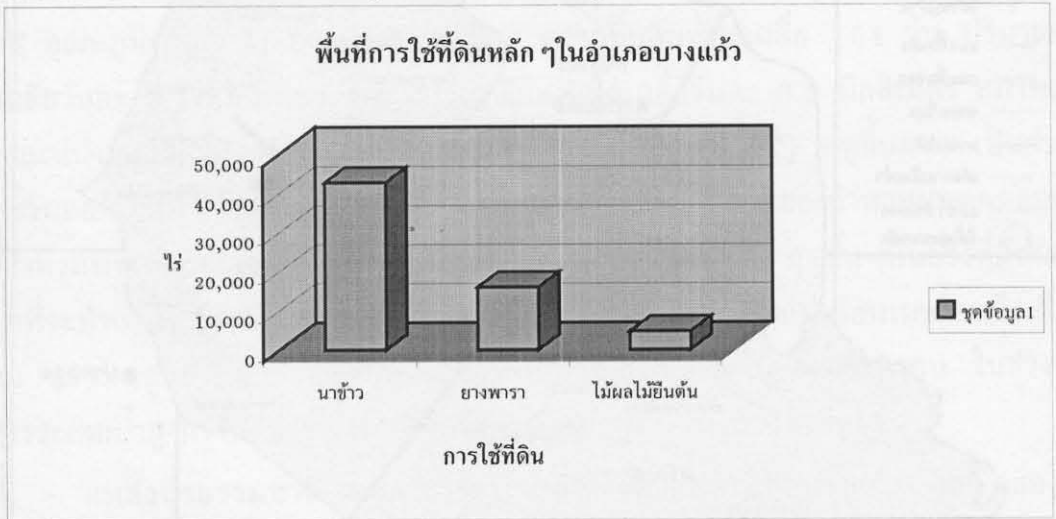

ภาพประกอบ 18 ขอบเขตอ.บางแก้วและที่ตำบลที่ทำการศึกษา

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง, 2544

เริ่มก่อสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2509 แล้วเสร็จสามารถส่งน้ำได้ในปี พ.ศ. 2514 ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด 121,527 ไร่ เป็นพื้นที่ชลประทาน 103,198 ไร่ ลักษณะโครงการชลประทานจะไม่มีอ่างเก็บน้ำ อาศัยน้ำจากคลองธรรมชาติแล้วทำการสร้างฝายทดน้ำสูง 3 เมตร ยาว 45.50 เมตร ปริมาณน้ำผ่านสูงสุด 550 ลูกบาศก์เมตร/วินาที ส่วนระบบการระบายน้ำใช้คลองธรรมชาติ เช่น คลองท่ามะเดื่อ คลองปากพะเนียด และคลองปากพล ลักษณะคลองส่งน้ำ ก่อสร้างด้วยซีเมนต์ มีคลองส่งน้ำสายใหญ่ 2 สาย คือ คลองส่งน้ำสายใหญ่ที่ 1 เข้าสู่อำเภอบางแก้ว อำเภอตะโหมด อำเภอบำบอน และอำเภอปากพะยูน และคลองสายใหญ่ที่ 2 ยาว 18.60 กิโลเมตร อย่างไรก็ตามโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าเขียดมีปัญหาที่สำคัญคือ ปริมาณน้ำ ต้นทุน เนื่องจากหน่วยงานของโครงการเป็นประเภทฝายไม่สามารถเก็บน้ำได้มีหน้าที่เพียงทดน้ำสู่คลองเท่านั้น ทำให้มีปัญหาการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้งในบางปี ปัญหาการแพร่กระจายของน้ำสู่แปลงเพาะปลูกไม่ทั่วถึง เนื่องจากคูส่งน้ำเป็นคูดินและระดับคูน้ำต่ำกว่าพื้นที่นา ทำให้การระบายน้ำสู่ที่นาของเกษตรกรทำได้ยาก และปัญหาการระบายน้ำเนื่องจากคลองธรรมชาติที่เป็นคลองระบายมีสภาพตื้นเขิน

- ลักษณะดินและการใช้ประโยชน์ที่ดิน อำเภอบางแก้ว มีพืชเพาะปลูกที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว 42,777 ไร่ ยางพารา 16,010 ไร่ ไม้ผลและไม้ยืนต้น 4,712 ไร่ นอกนั้นเป็นพืชผัก เช่น แตงกวา ถั่วฝักยาว ถั่วเขียว ถั่วลิสง (ภาพประกอบ 19)

ภาพประกอบ 19 การใช้ที่ดินหลัก ๆ ในอำเภอบางแก้ว

สามารถแบ่งลักษณะดินและการใช้ประโยชน์เป็น 3 ประเภท คือ

1) ดินบริเวณที่ลอนลูกคลื่น มีความลาดชันร้อยละ 0-3 ดินลึก-ลึกมาก ลักษณะดินบนเป็นดินร่วนหยาบ ขณะที่ดินล่างเป็นดินร่วนละเอียดและร่วนหยาบ ดินประเภทนี้เกิดจากการทับถมของตะกอนบนที่ราบตะกอนลำนํ้าหรือบริเวณที่ราบระหว่างหุบเขา มีปัญหาการชะล้างของดินมาก ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ pH 4.0-5.0 ลักษณะการใช้ประโยชน์พื้นที่เป็นการปลูกยาง ไม้ผลผสม เช่น เงาะ ทุเรียน ลองกอง การทำนาในที่ราบและการปลูกผักหลังนา เป็นต้น

2) ดินบริเวณที่ราบทำนา ลักษณะดินชั้นบนเป็นดินร่วน-ดินร่วนปนทราย ส่วนดินล่างเป็น ดินเหนียว ดินประเภทนี้เกิดจากการทับถมของตะกอนที่ราบตะกอนลำนํ้า ดินลิก-ลิกมาก และมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ-ปานกลาง การระบายน้ำเร็ว ความลาดชันร้อยละ 0-1 pH 4.5-5.5 การใช้ประโยชน์พื้นที่ ส่วนใหญ่ที่สำคัญเป็นการทำนาสองครั้งต่อปี การปลูกผัก เช่น มะเขือ พริก แตงกวา การปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพด เป็นต้น นอกจากนั้นเป็นที่อยู่อาศัยและศูนย์กลางการค้าของอำเภอ

3) ดินบริเวณที่ราบลุ่มชายฝั่งทะเล ลักษณะดินบริเวณนี้มีลักษณะเป็นดินร่วนในทราย ดินลิก-ลิกมาก มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ การระบายน้ำเร็ว มีปัญหาการท่วมขังของน้ำเนื่องจากพื้นที่เป็นทางระบายน้ำสู่ทะเลสาบสงขลา ในบางปีมีการหนุนของน้ำทะเล ทำให้เกิดน้ำท่วมขัง ทำการเกษตรไม่ได้ ดังนั้นการใช้ประโยชน์พื้นที่จึงต่างออกไป โดยสามารถทำนาได้เฉพาะนาปีอย่างเดียว เพราะในปัญหาน้ำท่วมทำให้ไม่สามารถทำนาปรังได้ และมีการปลูกไม้ผลผสมโดยการขุดคูยกร่อง ส่วนบริเวณชายฝั่งจะเป็นที่ตั้งบ้านเรือน

- ลักษณะเขตนิเวศเกษตร จากลักษณะดินและการใช้ประโยชน์ที่ดิน โอกาสการได้รับน้ำชลประทาน ร่วมกับข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการสำรวจตามเส้นทางตัดผ่านภูมิประเทศที่แตกต่างมากที่สุด สามารถจำแนกเขตนิเวศเกษตร อ.บางแก้วได้เป็น 3 เขต (ภาพประกอบ 20) คือ

เขตนิเวศเกษตรที่ 1 ลักษณะพื้นที่เป็นที่ลาดลอนลูกคลื่น มีบริเวณที่เป็นควนเขา สลับกับที่ราบทำนา ความลาดชันร้อยละ 1-3 ลักษณะดินบนเป็นดินร่วนหยาบ ขณะที่ดินล่างเป็นดินร่วนละเอียด การระบายน้ำดี มีปัญหาการชะล้างของดิน ดินลิกมากและมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ pH 4.0-5.0 และเป็นพื้นที่ที่เป็นหัวงานของโครงการส่งน้ำ และบำรุงรักษาท่าเขียด ทำให้โอกาสได้รับน้ำชลประทานสูง พื้นที่ในเขตนี้ส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณฝั่งตะวันตกของอำเภอ ซึ่งเชื่อมต่อกับอำเภอเขาชัยสน อำเภอตะโหมด และอำเภอป่าบอน การใช้ประโยชน์พื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นการทำสวนยางพาราและการปลูกไม้ผล เช่น เงาะ ทุเรียน ลองกอง ฯลฯ สลับการทำนาในพื้นที่ราบที่สามารถทำนาได้ การทำสวนยางจะอยู่บริเวณที่เป็นควนเขา มีการปลูกไม้ผลบริเวณรอบๆ บ้านและมีบางส่วนที่ปลูกผสมในสวนยาง ลักษณะการปลูกไม้ผลจะเป็นการปลูกแบบผสมหรือสวนสมรมและไม่ได้มุ่งหวังกำไร ส่วนการทำนาจะทำบริเวณที่ราบเชิงเขา การปลูกผักหลังการทำนา เช่น แตงกวา มะเขือ มีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้น เพราะเป็นผักที่หารายได้ต่อพื้นที่สูง ปัญหาที่สำคัญในพื้นที่เขตนี้ คือ การระบาดของหนูมากทำให้ผลผลิตข้าวต่อไร่ได้น้อยลงจนไม่คุ้มทุน การชะล้างของดินที่สูง โดยเฉพาะบริเวณที่เป็นควนเขา บริเวณที่มีการปลูกยางและไม้ผล

เขตนิเวศเกษตรที่ 2 เป็นที่ราบกว้างสามารถทำนาได้ทั้งนาปีและนาปรัง มีโอกาสได้รับน้ำชลประทานสูง ลักษณะดินชั้นบนเป็นดินร่วน ส่วนดินล่างเป็นดินเหนียวลิก-ลิกมาก มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง การระบายน้ำเร็ว ความลาดชันร้อยละ 0-3 ขณะที่ pH 4.5-5.5 ดังนั้นการใช้ประโยชน์พื้นที่จึงเป็นการทำนาเป็นหลักและเป็นที่ตั้งของหมู่บ้าน การทำนาในเขตนี้

สามารถทำนาได้ทั้งนาปีและนาปรัง พันธุ์ข้าวที่ใช้ในการทำนาปีเป็นพันธุ์หนัก เช่น ข้าวขาวมาเลย์ หัวนา ขณะที่การทำนาปรังจะใช้พันธุ์เบา เช่น ชัยนาท กข. มีการปลูกพืชหลังนาปีบ้าง เช่น แตงกวา มะเขือ พริก อย่างไรก็ตามการใช้ประโยชน์พื้นที่ในเขตนี้มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงคือ การเปลี่ยนพื้นที่บางส่วนจากที่ดินนามาเป็นไร่นาสวนผสมตามการสนับสนุนของรัฐ โดยมีการขุดคูยกร่อง ปลูกไม้ผล เช่น กระท้อน มะพร้าว เงาะ ขนุน ซึ่งมีเกษตรกรบางส่วนที่ได้รับการช่วยด้านงบประมาณการขุดจากโครงการของรัฐและมีบางส่วนที่ใช้เงินทุนของตนเอง นอกจากนั้นการเปลี่ยนพื้นที่นา โดยเฉพาะบริเวณลาดอนมาปลูกยางพารา โดยการยกร่องสูงขึ้นมาเพื่อป้องกันน้ำท่วม ในการปลูกยาง เกษตรกรไม่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง เนื่องจากสภาพ พื้นที่เป็นที่ราบไม่เหมาะสมกับการปลูกยาง และการเลือกทำนาในพื้นที่เพียงบางส่วนและปล่อยที่นาว่างไว้กลายเป็นทุ่งหญ้าขนาดใหญ่ ปัญหาในพื้นที่เขตนี้คือการระบาดของหนูนุ่นรุนแรงมากขึ้นจนทำลายข้าวเสียหายมาก สาเหตุหนึ่งอาจมาจากการที่ในช่วง 3-4 ปีที่ผ่านมามีการเปลี่ยนพื้นที่นาบางส่วนเป็นปลูกยาง และในสวนยางนี้เองเป็นที่อยู่ของหนูและไม่สามารถกำจัดได้ เนื่องจากในอดีตสภาพพื้นที่เป็นที่นาทำให้เกษตรกรสามารถจุดไฟเผาได้ แต่ปัจจุบันมีพื้นที่ยางปลูกอยู่กระจัดกระจาย เกษตรกรจึงไม่กล้าจุดไฟเผาที่นาเหมือนในอดีต เพราะกลัวว่าไฟจะไหม้สวนยาง ปัญหาที่สำคัญในพื้นที่เขตนี้ก็คือ การระบายน้ำจากคลองชลประทานสู่ที่นาของเกษตรกรทำได้ยาก เนื่องจากคลองชลประทานอยู่ลึกกว่าที่นาของเกษตรกร ทำให้การระบายน้ำเข้าที่นาต้องใช้แรงอัดมาก และในช่วงระยะหลังน้ำชลประทานมีไม่เพียงพอกับการทำนาปรัง

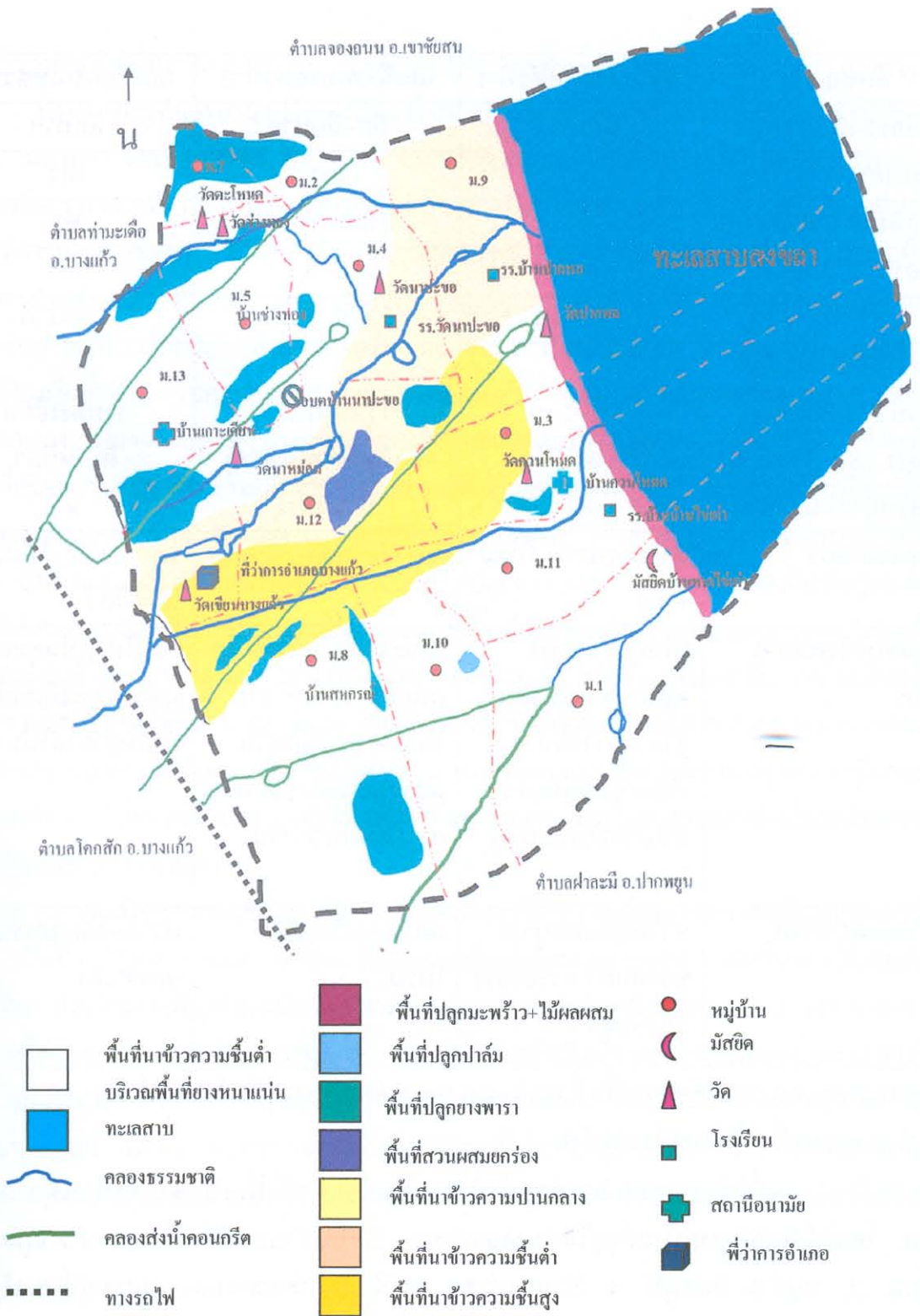
เขตนิเวศเกษตรที่ 3 เป็นเขตนิเวศเกษตรที่มีความแตกต่างจากเขตนิเวศเกษตรอื่นคือ เป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมขัง ลักษณะดินลึกมากมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ดินชั้นบนเป็นดินร่วนละเอียด ส่วนดินล่างเป็นดินเหนียว การระบายน้ำเลว ความลาดชันร้อยละ 0-3 pH 4.0-5.0 โอกาสได้รับชลประทานต่ำในช่วงฤดูแล้ง และมีน้ำท่วมขังเนื่องจากการหนุนของน้ำทะเล การใช้ประโยชน์พื้นที่เป็นการทำนาเป็นหลัก แต่ทำนาได้ครั้งเดียว พันธุ์ข้าวที่ใช้เป็นพันธุ์หนัก เช่น ข้าวขาวมาเลย์ หัวนา นอกจากนั้นก็มีพื้นที่บางส่วนที่ได้เปลี่ยนพื้นที่เป็นไร่นาสวนผสมเช่นเดียวกับในเขตนิเวศเกษตรอื่นๆ ทั้งนี้ไร่นาสวนผสมเพิ่มเริ่มทำได้ 1-3 ปี ฉะนั้นการผลิตที่ได้จึงยังไม่เต็มที่

ลักษณะ	เขตนิเวศเกษตรที่ 1	เขตนิเวศเกษตรที่ 2	เขตนิเวศเกษตรที่ 3
ความลึกของดิน	ลึกมาก	ลึก-ลึกมาก	ลึกมาก
การระบายน้ำ	ดี	เลว	เลว
ความอุดมสมบูรณ์ของดิน	ต่ำ	ปานกลาง-ต่ำ	ต่ำ
ความลาดชัน (ร้อยละ)	1-3	0-3	0-1
pH	4.0-5.0	4.5-5.5	4.5-5.0
โครงสร้าง/ลักษณะดิน ดินบน (0-30 cm) ดินล่าง (30-100 cm)	ร่วนหยาบ ร่วนละเอียด	ร่วนปนทราย ร่วนเหนียวปนทราย	ร่วนละเอียด ดินเหนียว
โอกาสรับน้ำชลประทาน	สูง	ปานกลาง	ต่ำ
ระบบการเกษตร	นา+ยางพารา+ไม้ผล + ผัก	นา+เลี้ยงสัตว์	นา+ประมง+ไม้ผล+ เลี้ยงสัตว์
ลักษณะทางสังคมบาง ประการ	เป็นชุมชนที่เพิ่ง อพยพเข้ามาตั้งถิ่น- ฐาน มีการตั้งบ้าน- เรือนเป็นกลุ่มบ้าน ส่วนใหญ่เป็นชุมชน ไทยพุทธ	เป็นชุมชนดั้งเดิมที่เป็น ศูนย์กลางการค้าขาย ในอดีตจนถึงปัจจุบัน มีการผสมผสานระหว่าง ชาวไทยและชาวจีน	ส่วนใหญ่เป็นชุมชน มุสลิมที่เพิ่งย้ายเข้ามา ตั้งถิ่นฐานได้ไม่นาน
ปัญหาและอุปสรรค	ความอุดมสมบูรณ์ ของดินต่ำ การชะล้าง ของดินสูง	สภาพดินเริ่มเสื่อม โทรม	ความอุดมสมบูรณ์ ของดินต่ำ

ภาพประกอบ 20 แนวตัดขวางพื้นที่ (Transect line) อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง

1.2 สภาพพื้นที่ในระดับหมู่บ้าน

เมื่อจำแนกเขตนิเวศเกษตรทำการคัดเลือกพื้นที่เพื่อเป็นตัวแทนในแต่ละเขต
นิเวศ โดยได้คัดเลือกหมู่บ้านที่อยู่ในตำบลนาปะขอ ซึ่งเป็นตำบลที่มีพื้นที่การทำนามากที่สุด
จำนวน 3 หมู่บ้าน คือหมู่ที่ 4 บ้านนาปะขอ หมู่ที่ 5 บ้านช่างทอง และหมู่ที่ 8 บ้าน
สหกรณ์ โดยพิจารณาจากความแตกต่างของสภาพพื้นที่และการใช้ที่ดิน ดังนี้ (ภาพประกอบ
21)

ภาพประกอบ 21 การใช้ที่ดินและที่ตั้งหมู่บ้านที่ทำการศึกษ

ที่มา : ดัดแปลงจากองค์การบริหารส่วนตำบล ต.นาปะขอ, 2547

หมู่ที่ 4 บ้านนาปะขอ ตำบลนาปะขอ

หมู่ที่ 4 บ้านนาปะขอ มีสภาพพื้นที่เป็นที่ดอน โดยมากมีการใช้พื้นที่ทำสวนยางพารา พื้นที่ราบมีการทำนาปี และทำสวนยาง และที่ราบลุ่มใช้พื้นที่ทำนาปีและนาปรัง เนื่องจากมีน้ำชลประทานใช้ แหล่งน้ำชลประทานมีคลองส่งน้ำที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์อยู่ 3 สาย เป็นคลองส่งน้ำคอนกรีต 2 สาย และคลองส่งน้ำดิน 1 สาย เกษตรกรสามารถนำน้ำจากคลองส่งน้ำคอนกรีต 2 สาย มาใช้เพื่อการทำนาปรัง แต่การที่คลองส่งน้ำมีระดับที่ลึกกว่าพื้นที่โดยทั่วไปทำให้การส่งน้ำเข้าแปลงนายุ่งยาก จึงมีการสร้างคูส่งน้ำที่เชื่อมต่อเข้าแปลงนาซึ่งใช้ประโยชน์ได้อยู่บ้าง สามารถใช้ประโยชน์ในการทำนาปรังเกือบทุกปี แต่มีบางปีมีฝนตกน้อยทำให้ขาดแคลนน้ำทำนาปรัง นอกจากนี้ยังมีคลองส่งน้ำดิน ซึ่งแต่เดิมเกษตรกรได้ใช้ประโยชน์ในการนำน้ำมาใช้อยู่บ้าง และเป็นแหล่งอาศัยของปลาตามธรรมชาติ แต่หลังจากที่ได้มีการขุดคลองให้ลึกลงทำให้น้ำขึ้นมาใช้ได้ยากต้องใช้เครื่องสูบน้ำ การใช้ประโยชน์จากคลองส่งน้ำสายต่างๆ ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างผู้ใช้น้ำที่อยู่ ต้นน้ำ และผู้ที่อยู่ปลายน้ำ โดยผู้ที่อยู่ต้นน้ำจะปิดกั้นทางน้ำเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ก่อน ขณะที่ผู้ที่อยู่ปลายน้ำก็ต้องการใช้น้ำเช่นเดียวกัน จึงได้สมัครพรรคพวกเพื่อเปิดที่กั้นทางเดินของน้ำ และการขุดคูคลองริมทะเลสาบเพื่อป้องกันปัญหาน้ำท่วม ทำให้พื้นที่นาริมทะเลสาบมีปัญหาน้ำท่วมเป็นประจำทุกปีไม่สามารถทำนาได้ กลายเป็นพื้นที่นาร้าง พื้นที่นาบางส่วนมีการนำไปจัดสรรทำเป็นไร่นาสวนผสม นอกจากนี้ยังมีการปรับที่นาทำเป็นสวนยางกันเป็นจำนวนมากซึ่งส่งผลต่อการทำนา คือ การทำสวนยางเป็นการขวางกั้นทางเดินของน้ำตามธรรมชาติ และทำให้พื้นที่นาที่อยู่บริเวณติดสวนยางได้รับปริมาณแสงแดดไม่เพียงพอ อีกทั้งคริวเรือนที่มีต้นยางสามารถเปิดกรีดได้ เกษตรกรจะมีเวลาในการทำนายน้อยลง

หมู่ที่ 5 บ้านช่างทอง ตำบลนาปะขอ

หมู่ที่ 5 บ้านช่างทองมีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มบริเวณกลางหมู่บ้าน นิยมทำนาปีและนาปรังเนื่องจากมีการใช้น้ำชลประทานได้ พื้นที่บริเวณนี้ประสบปัญหาหากมีฝนตกมากจะทำให้น้ำท่วมและข้าวได้รับความเสียหายได้ และมีสภาพพื้นที่ ที่ราบ ทางทิศเหนือและทิศตะวันออกของหมู่บ้าน พื้นที่ทางทิศเหนือติดกับ หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 4 ส่วนพื้นที่ทางทิศตะวันออกติดกับ หมู่ที่ 12 และหมู่ที่ 6 เขตนิเวศบริเวณพื้นที่ราบแห่งนี้ยังสามารถพบเห็นการทำนามากพอสมควร ส่วนใหญ่จะนิยมทำนาปี เพราะถึงแม้บริเวณนี้จะมีระบบชลประทานครอบคลุมพื้นที่มากพอสมควร แต่พื้นที่บริเวณนี้จะมีปัญหาน้ำจากชลประทานไม่เพียงพอเนื่องจากอยู่ปลายน้ำชลประทาน (ทิศเหนือ) ส่วนทางทิศตะวันออกส่วนใหญ่จะต้องใช้น้ำฝนในการทำนา เนื่องจากระบบชลประทานไม่ครอบคลุมพื้นที่บริเวณนี้จึงเป็นนาร้าง ไร่เลี้ยงวัว และมีแนวโน้มการเปลี่ยนพื้นที่ไปปลูกยางพาราสูงกว่าบริเวณอื่นของหมู่บ้าน สภาพพื้นที่เป็น ที่ดอน หรือที่โคก ซึ่งอยู่ริมถนน จะเป็นพื้นที่ที่นิยมตั้งบ้านเรือนและมีการปลูกยางพาราจำนวนมาก ยางพาราโดยส่วนใหญ่ในบริเวณนี้สามารถกรีดได้แล้ว พื้นที่ส่วนใหญ่จะอยู่ทางทิศใต้ติดกับหมู่ที่ 13 และทิศตะวันตกติดกับอำเภอเขาชัยสน โดยเฉพาะทิศตะวันตกจะพบเห็นการปลูกยางพาราหนาแน่นมากกว่า

หมู่ 5 แม้จะมีระบบชลประทานที่ครอบคลุมแต่การใช้น้ำเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอ เนื่องจาก (1) พื้นที่อยู่ปลายชลประทาน (2) การซ่อมครองชลประทานทำให้การปล่อยน้ำเพื่อการเกษตร (นาปรัง) เกิดความล่าช้า (3) คูเหมืองดินถูกปิดกั้นและตื้นเขินเนื่องจากการปรับพื้นที่เพื่อทำนา และปลูกยางพาราในแต่ละปี นอกจากนี้พบว่าในพื้นที่ที่มีปัญหาด้านน้ำท่วม เพราะการก่อสร้าง และยกระดับถนนหลายสาย รวมทั้งถนนของชลประทาน และการสร้างบ้านเรือนริมถนนของชาวบ้าน ซึ่งเดิมพื้นที่สองข้างถนนเหล่านี้จะมีคูระบายน้ำอยู่ริมถนนตลอดทั้งสองฝั่ง เมื่อมีการสร้างบ้านเรือนจึงมีการถมคูระบายน้ำเพื่อสร้างทางเข้าบ้านเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้น้ำท่วมในหมู่บ้านเป็นประจำในทุกปีช่วงเดือน มค.- กพ. ประมาณ 10 กว่าวัน ส่งผลให้พืชผักสวนครัวที่ปลูกไว้บริเวณบ้านได้รับความเสียหายและทำให้ดินขาดความอุดมสมบูรณ์เพราะน้ำได้พัดพาหน้าดินไป

หมู่ที่ 8 บ้านสหกรณ์ ตำบลนาปะขอ

หมู่ที่ 8 บ้านสหกรณ์ แบ่งเขตนิเวศออกเป็น 4 เขต ได้แก่ (1) เขตที่นาลุ่ม เป็นเขตที่อยู่ทางทิศเหนือของคลองส่งน้ำเป็นพื้นที่ต่ำสุดมีการทำนาปีและนาปรังหรือปลูกพืชหลังนา ได้แก่ พริก และถั่วลิสง (2) เขตการปลูกยางเป็นหลัก มีการปลูกยางพาราเป็นแนวยาวพื้นที่บริเวณนี้อยู่ทางทิศใต้ของคลองส่งน้ำ (3) เขตการปลูกยางกับการทำนาอยู่ทางทิศใต้ของเขตการปลูกยางเป็นหลักมีการใช้พื้นที่ในการทำนาและปลูกยางโดยการปลูกสลับกันระหว่างพื้นที่ปลูกยางกับพื้นที่ทำนา (4) เขตนาไร่กับยาง เป็นพื้นที่บริเวณรอบๆ ฟาร์มตัวอย่างทั้งทางทิศเหนือและทางทิศใต้มีการใช้พื้นที่นาไร่ในบริเวณนี้ทำการเลี้ยงโค และมีการปลูกแตงโมอยู่บ้างในบริเวณนี้โดยปลูกในช่วงเดือนมกราคมซึ่งใช้เวลาปลูกประมาณ 3 เดือน จึงสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ นอกจากนั้นในแต่ละเขตนิเวศมีการใช้พื้นที่ปลูกผัก ปาล์ม น้ำมัน และสวนผลไม้ผสม ทั้งที่ยกทรงและไม่ยกทรง โดยส่วนใหญ่แล้วสวนผลไม้ผสมเหล่านี้จะอยู่ใกล้กับบริเวณพื้นที่ตั้งบ้านเรือน สภาพดิน โดยทั่วไปของหมู่ที่ 8 เป็นดินเหนียวมีหน้าดินตื้นดินชั้นล่างเป็นดินแข็งระบายน้ำไม่ได้ ทำให้การปลูกไม้ผลไม่สามารถให้ผลผลิตได้ดี และปัญหาอีกประการหนึ่งในการใช้ที่ดินในบริเวณพื้นที่ปลูกถั่วลิสงหลังการทำนาก็ คือ บางครั้งหลังจากที่ถั่วกำลังลงหัวหากมีฝนตกลงมาจะทำให้ได้รับความเสียหายเนื่องจากดินชั้นล่างระบายน้ำไม่ดี ระบบชลประทานที่ทางชลประทานชุดเหมืองซอยจำนวนมากทำให้พื้นที่บางส่วนในหมู่ 8 ไม่สามารถใช้น้ำจากระบบชลประทานทำนาได้อย่างเต็มที่เนื่องจากน้ำที่ปล่อยมากจากด้านบนไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำและแหล่งน้ำด้านล่างอย่างรวดเร็ว ส่งผลการทำงานในบริเวณนี้ในปัจจุบันต้องอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก แต่ส่วนใหญ่เกษตรกรในบริเวณนี้ยังมีความต้องการที่จะทำนาปีและนาปรัง โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการบริโภคในครัวเรือนที่เหลือจึงจะขาย ซึ่งเป็นการช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายในครอบครัวด้วย นอกจากนี้ ผลผลิตที่เหลือจากการทำนาคือฟางข้าวยังเป็นอาหารโคได้อีกด้วย เพราะส่วนใหญ่เกษตรกรในบริเวณนี้มีการเลี้ยงโคกันเกือบทุกครัวเรือนอยู่แล้ว และเกษตรกรในบริเวณนี้มีพื้นที่การถือครองต่อครัวเรือนไม่มากนัก การที่จะเปลี่ยนสภาพพื้นที่นาไปทำการปลูกยางพาราต้องใช้เงินลงทุนสูงและต้องใช้เวลาาน จึงไม่คุ้มกับการลงทุน

สามารถเปรียบเทียบสถานภาพการเกษตรของหมู่บ้านต่าง ๆ ตำบลนาปะขอ แสดงในตาราง 5
 ตาราง 5 เปรียบเทียบสถานภาพการเกษตรของหมู่บ้านต่าง ๆ ตำบลนาปะขอ ปี 2546 อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง

รายการ	หน่วย	ม.1	ม.2	ม.3	ม.4	ม.5	ม.6	ม.7	ม.8	ม.9	ม.10	ม.11	ม.12	ม.13	รวม
พื้นที่ทั้งหมด	ไร่	2,637	863	1,780	3,145	2,687	1,907	950	6,250	2,445	2,950	3,345	1,945	2,150	33,589
พื้นที่การเกษตร	ไร่	2,575	821	1,750	2,987	2,467	1,421	883	5,808	2,276	2,495	1,569	2,250	1,920	29,291
ครัวเรือนทั้งหมด	ครัวเรือน	270	43	94	148	152	117	57	157	187	65	135	83	146	1,654
ครัวเรือนเกษตรกร	ครัวเรือน	179	38	82	137	145	115	52	154	160	62	106	80	145	1,455
ประชากร	คน	1,621	251	450	850	1,125	796	278	729	1,220	336	650	355	634	9,295
ข้าวนาปี	ราย/ไร่	158/2,042	35/703	82/1,490	137/2,581	152/1,880	105/1,052	52/603	157/5,213	81/1,950	57/2,237	60/1,200	82/815	140/1,294	1,298/23,060
ข้าวนาปรัง	ราย/ไร่	-	36/420	-	69/350	72/390	35/250	42/470	-	-	-	-	37/220	-	291/2,100
ยางพารา	ราย/ไร่	7/65	8/20	21/192	23/128	78/302	41/250	18/230	57/302	8/150	15/220	10/80	17/160	37/203	340/2,302
ไม้ผล	ราย/ไร่	136/300	73/25	38/76	110/192	54/43	62/54	43/45	130/108	58/56	84/81	68/130	79/470	72/114	2,054/1,694
พืชผัก	ราย/ไร่	37/25	28/20	25/36	56/37	48/40	27/12	29/25	42/54	24/18	26/30	22/13	25/15	29/13	418/338
พืชไร่	ราย/ไร่	40/64	18/25	52/191	57/210	22/38	27/32	20/42	65/320	12/16	28/95	38/27	52/210	15/35	446/1,305
ไร่สวนผสม	ราย/ไร่	32/163	12/21	8/31	53/265	17/90	12/60	7/11	12/62	26/46	2/12	12/82	42/230	10/25	245/1,078
เกษตรทฤษฎีใหม่	ราย/ไร่	-	-	-	-	-	1/15	-	-	-	-	-	-	-	1/15
กลุ่มเกษตรกร	กลุ่ม/ราย	2/67	-	-	-	-	1/32	1/29	2/76	-	-	-	-	-	6/204
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	กลุ่ม/ราย	1/29	1/32	1/23	1/44	1/33	-	1/25	1/74	1/35	1/81	1/14	1/39	1/61	12/490
กลุ่มยุวเกษตรกรในโรงเรียน	กลุ่ม/ราย	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1/30	-	-	1/30
กลุ่มออมทรัพย์	กลุ่ม/ราย	-	-	1/35	1/53	1/25	-	1/57	1/72	1/35	1/93	1/11	1/44	-	9/425

สามารถเปรียบเทียบสถานภาพการเกษตรของหมู่บ้านต่าง ๆ ตำบลนาปะขอ แสดงในตาราง 5

ตาราง 5 เปรียบเทียบสถานภาพการเกษตรของหมู่บ้านต่าง ๆ ตำบลนาปะขอ ปี 2546 อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง

รายการ	หน่วย	ม.1	ม.2	ม.3	ม.4	ม.5	ม.6	ม.7	ม.8	ม.9	ม.10	ม.11	ม.12	ม.13	รวม
พื้นที่ทั้งหมด	ไร่	2,637	863	1,780	3,145	2,687	1,907	950	6,250	2,445	2,950	3,345	1,945	2,150	33,589
พื้นที่การเกษตร	ไร่	2,575	821	1,750	2,987	2,467	1,421	883	5,808	2,276	2,495	1,569	2,250	1,920	29,291
ครัวเรือนทั้งหมด	ครัวเรือน	270	43	94	148	152	117	57	157	187	65	135	83	146	1,654
ครัวเรือนเกษตรกร	ครัวเรือน	179	38	82	137	145	115	52	154	160	62	106	80	145	1,455
ประชากร	คน	1,621	251	450	850	1,125	796	278	729	1,220	336	650	355	634	9,295
จำนวนปี	ราย/ไร่	158/2,042	35/703	82/1,490	137/2,581	152/1,880	105/1,052	52/603	157/5,213	81/1,950	57/2,237	60/1,200	82/815	140/1,294	1,298/23,060
จำนวนปรั้ง	ราย/ไร่	-	36/420	-	69/350	72/390	35/250	42/470	-	-	-	-	37/220	-	291/2,100
ยางพารา	ราย/ไร่	7/65	8/20	21/192	23/128	78/302	41/250	18/230	57/302	8/150	15/220	10/80	17/160	37/203	340/2,302
ไม้ผล	ราย/ไร่	136/300	73/25	38/76	110/192	54/43	62/54	43/45	130/108	58/56	84/81	68/130	79/470	72/114	2,054/1,694
พืชผัก	ราย/ไร่	37/25	28/20	25/36	56/37	48/40	27/12	29/25	42/54	24/18	26/30	22/13	25/15	29/13	418/338
พืชไร่	ราย/ไร่	40/64	18/25	52/191	57/210	22/38	27/32	20/42	65/320	12/16	28/95	38/27	52/210	15/35	446/1,305
ไร่นาสวนผสม	ราย/ไร่	32/163	12/21	8/31	53/265	17/90	12/60	7/11	12/62	26/46	2/12	12/82	42/230	10/25	245/1,078
เกษตรทฤษฎีใหม่	ราย/ไร่	-	-	-	-	-	1/15	-	-	-	-	-	-	-	1/15
กลุ่มเกษตรกร	กลุ่ม/ราย	2/67	-	-	-	-	1/32	1/29	2/76	-	-	-	-	-	6/204
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	กลุ่ม/ราย	1/29	1/32	1/23	1/44	1/33	-	1/25	1/74	1/35	1/81	1/14	1/39	1/61	12/490
กลุ่มยุวเกษตรกรในโรงเรียน	กลุ่ม/ราย	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1/30	-	-	1/30
กลุ่มออมทรัพย์	กลุ่ม/ราย	-	-	1/35	1/53	1/25	-	1/57	1/72	1/35	1/93	1/11	1/44	-	9/425

2. สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษาโครงการย่อยที่ 3 อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

2.1 สภาพพื้นที่ในระดับอำเภอ

- ที่ตั้งและอาณาเขต อำเภอควนขนุน เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดพัทลุง ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอเมืองพัทลุง (ภาพประกอบ 22 และ 23)

ทิศเหนือ จรด อ.ป่าพะยอม จ. พัทลุง และอ.ชะอวด จ.นครศรีธรรมราช

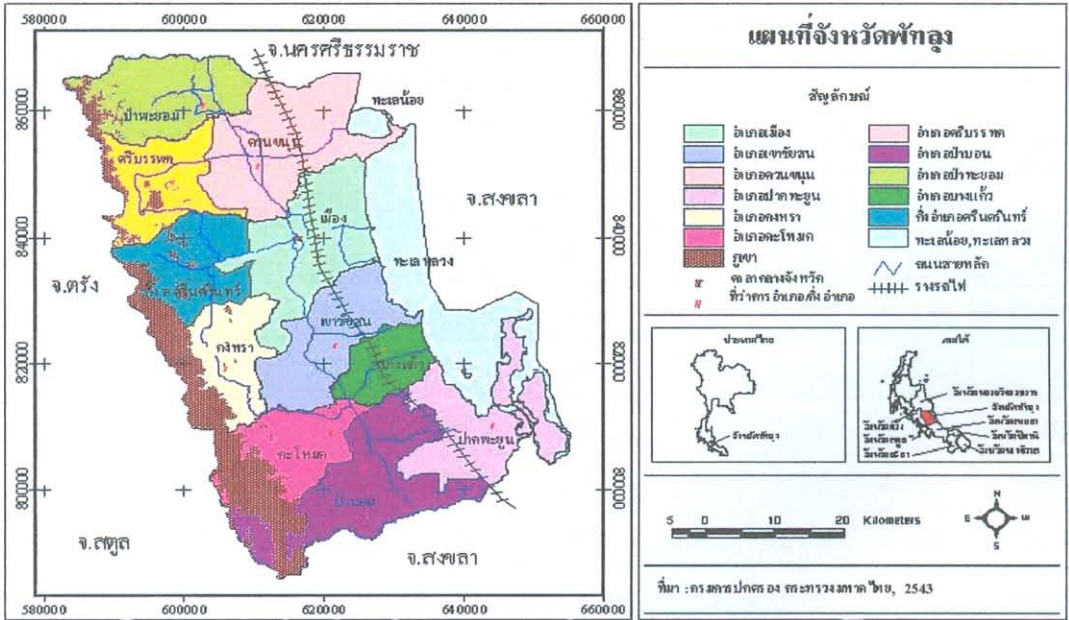
ทิศใต้ จรด อำเภอเมืองพัทลุง

ทิศตะวันออก จรด อ.ระโนด จ.สงขลา และอ.หัวไทร จ. นครศรีธรรมราช

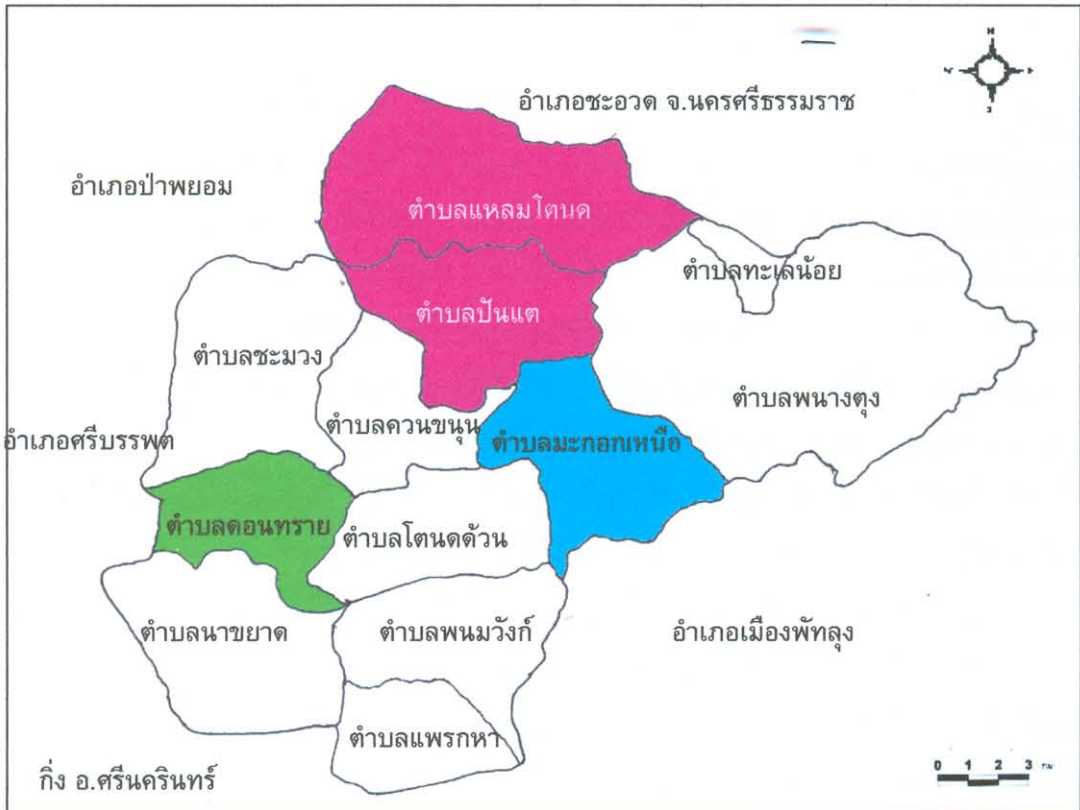
ทิศตะวันตก จรด อ. ศรีบรรพตและอ. ป่าพะยอม จ. พัทลุง

- สภาพภูมิประเทศ สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นภูเขาสลับซับซ้อนตลอดแนวทิศตะวันตกที่ติดต่อกับเขตอำเภอศรีบรรพตและอำเภอป่าพะยอม พื้นที่ค่อยลาดต่ำลงไปทางทิศตะวันออก มีความและภูเขากระจายเป็นลูกโดดๆ อยู่ทั่วไปเป็นระยะ เช่น ควนปริง ควนกุชฌา ควนพางตุง เขาพนมวังค์ เขาอ้อ และเขาทอง เป็นต้น ทิศตะวันออกเป็นที่ลุ่ม มีพรุและทะเลสาบขนาดเล็ก คือ ทะเลน้อย อันเป็นเขตติดต่อกับอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา สภาพพื้นที่แบ่งได้เป็นสามส่วน คือ ส่วนที่หนึ่ง พื้นที่ด้านตะวันตก จากถนนสายเอเชียไปจรดเขตอำเภอศรีบรรพต และอำเภอป่าพะยอม เป็นที่ราบสูงเหมาะแก่การทำสวนผลไม้ สวนยางพาราบางแห่งเป็นที่ต่ำทำนาได้บ้าง ส่วนที่สอง เป็นพื้นที่ตอนกลางระหว่างถนนสายเอเชียและทางรถไฟสายใต้ เป็นที่ราบต่ำเหมาะแก่การทำนา มีชุมชนหนาแน่น ส่วนที่สาม เป็นพื้นที่ทางด้านตะวันออกของทางรถไฟสายใต้ เป็นที่ราบลุ่ม มีเนินเป็นแนวยาวจากเหนือมาใต้ เหมาะแก่การทำสวนยางพารา สวนผลไม้ ทางด้านทิศตะวันออกของแนวเนินไปจรดทะเลน้อยและทะเลสาบสงขลาเป็นพรุ มีพรรณไม้น้ำขึ้นหนาแน่น เหมาะแก่การปลูกกระจุตและทำประมง ที่ตั้งและลักษณะภูมิประเทศแสดงใน

- สภาพภูมิอากาศ ภูมิอากาศในท้องที่อำเภอควนขนุน อยู่ในสภาพที่ไม่ร้อนจัด และไม่หนาวจัด แต่อากาศค่อนข้างชื้น โดยทั่วไปจะมี 2 ฤดูเท่านั้น คือ ฤดูฝนและฤดูร้อน โดยฝนตกประมาณ เดือนสิงหาคม แต่ฤดูฝนจริง จะอยู่ในช่วงเดือนตุลาคม - กุมภาพันธ์ ส่วนที่เหลือเป็นฤดูร้อน ซึ่งมีฝนตกบ้างประปราย ในหนึ่งปีมีฝนตกเฉลี่ย 1,842 มิลลิเมตร ฝนตกมากที่สุดช่วงเดือน พฤศจิกายน และจะตกน้อยที่สุดประมาณเดือนกรกฎาคม ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ย ร้อยละ 77.5 อุณหภูมิเฉลี่ย 28.5 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 31.99 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิต่ำเฉลี่ย 24.05 องศาเซลเซียส (ตาราง 6)

ภาพประกอบ 22 แสดงที่ตั้งอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ภาพประกอบ 23 แสดงอาณาเขตและที่ตั้งตำบลที่ทำการศึกษ อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ที่มา : สำนักวิทยาศาสตร์ กรมทรัพยากรธรณี, 2540

ตาราง 6 สถิติข้อมูลอุตุวิทยามหาวิทยาลัย ประจำปี 2546

รายการ เดือน	อุณหภูมิ(องศา) เฉลี่ย/เดือน			ความชื้นสัมพัทธ์(%) เฉลี่ย/เดือน			ปริมาณ น้ำฝน ม.ม./เดือน	จำนวนวัน ที่ฝนตก (วัน)
	สูงสุด	ต่ำสุด	เฉลี่ย	สูงสุด	ต่ำสุด	เฉลี่ย		
มกราคม	30.6	23.9	27.1	93	68	80	10.2	6
กุมภาพันธ์	31.6	23.6	27.6	93	60	76	0	0
มีนาคม	33.2	24.4	28.8	94	57	75	13.6	4
เมษายน	34.2	25.3	29.7	96	62	79	98.5	6
พฤษภาคม	33.8	24.7	29.2	95	62	79	173.7	11
มิถุนายน	34.4	24.8	29.6	86	45	66	122.5	8
กรกฎาคม	34.5	24.6	29.6	-	-	-	30.9	7
สิงหาคม	34.2	24.1	29.1	-	-	-	58.7	11
กันยายน	33.4	23.8	28.6	-	-	-	50.3	11
ตุลาคม	32.9	24.2	28.6	-	-	-	144.5	14
พฤศจิกายน	30.6	24.1	27.2	93	70	82	834.1	19
ธันวาคม	31.2	24.8	28.0	93	73	83	437.3	16
รวม	394.3	292.3	343.1	734	497	620	1,974.3	113
เฉลี่ย	32.8	24.3	28.5	92.8	62.1	77.5	164.5	9.4

ที่มา สถานีอุตุวิทยามหาวิทยาลัย, 2546

**หมายเหตุ ในเดือนกรกฎาคม - ตุลาคม เครื่องวัดความชื้นสัมพัทธ์เสีย

- ดินและการใช้ที่ดิน ลักษณะดินในพื้นที่ แบ่งออกเป็นกลุ่มชุดดินที่สำคัญ ได้แก่กลุ่มชุดดิน 5, 6, 14, 160W, 51B, 51C, 36, 39, 43B, 45B เป็นต้น

1) กลุ่มดินชุดที่ 5 เนื้อดินเป็นพวกดินเหนียว ดินบนมีสีเทาแก่ น้ำตาลปนเทา ดินล่างมีสีเทาอ่อนหรือสีเทา มีจุดประสีน้ำตาลแก่และน้ำตาลปนเหลือง ตลอดชั้นดินมักพบก้อนสารเคมี เหล็กและแมงกานีสปะปนอยู่ในพื้นที่ปลูกไม้ผลแต่ละชนิด ดินกลุ่มนี้ เกิดจากพวกตะกอนลำน้ำ และเป็นดินลึก มีการระบายน้ำเร็ว พบในพื้นที่ราบเรียบตามลานตะพักลำน้ำค่อนข้างใหม่ และลานตะพักลำน้ำระดับต่ำ น้ำแช่ขังลึกน้อยกว่า 30 ซม. นาน 3-5 เดือน ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติค่อนข้างต่ำถึงปานกลาง pH 5.5-6.5 แต่ถ้าดินมีก้อนปูนปะปนในดินชั้นล่าง ดินชั้นนี้จะมีปฏิกิริยาเป็นด่างอ่อน pH 7.5-8.0 ซึ่งได้แก่ ชุดดินหางดง และ พาน ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่ใช้ทำนา ในบริเวณที่มีแหล่งน้ำใช้ปลูกพืชไร่ พืชผัก และยาสูบในช่วงฤดูแล้ง ชาวที่ปลูกโดยมากให้ผลผลิตค่อนข้างสูง กลุ่มชุดดินที่ 5 มีความเหมาะสมที่จะใช้ทำนามาก

กว่าปลูกพืชไร่ ไม้ผล และพืชผัก ซึ่งเกษตรกรก็ได้ใช้ประโยชน์ในการทำนาอยู่แล้วในช่วงฤดูฝน แต่ดินมีการระบายน้ำเลวในฤดูฝนน้ำจะแช่ช้งนาน 3-5 เดือน อย่างไรก็ตามกลุ่มชุดดินนี้สามารถใช้ปลูกพืชไร่และพืชผักต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีในช่วงฤดูแล้งหรือหลังการเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว

2) กลุ่มดินชุดที่ 6 เนื้อดินเป็นดินเหนียว ดินบนมีสีเทาแก่ ดินล่างมีสีน้ำตาลปนเทาหรือสีเทา มีจุดประสีน้ำตาลหรือสีแดงตลอดชั้นดิน บางแห่งมีศิลาแลงอ่อน หรือก้อนสารเคมีพวกเหล็กและแมงกานีสปะปนอยู่ด้วย กลุ่มดินนี้เกิดจาก พวกตะกอนลำนํ้าเป็นดินลิกมาก มีการระบายน้ำเลวพบตามที่ราบ ตั้งแต่ที่ราบน้ำท่วมถึงลานตะพักลำนํ้าระดับต่ำ น้ำแช่ช้ง 30 - 50 ซม. นาน 3 - 5 เดือน ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำหรือค่อนข้างต่ำ pH 4.5-5.5 ได้แก่ชุดดิน บางนรา มโนรมย์ เชียงราย นครพนม ปากท่อและแก่ง สู่โห่งโกลก ท่าศาลา คลองซุด สตูล ว่างตง ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่ใช้ทำนา หรือปลูกพืชล้มลุกในช่วงฤดูแล้ง เนื่องจากสภาพพื้นที่พบเป็นบริเวณพื้นที่ราบเรียบถึงราบลุ่ม เนื้อดินเป็นดินเหนียวการระบายน้ำเลว ในช่วงฤดูฝนจะมีน้ำขังอยู่ที่ผิวดิน ระหว่าง 3-5 เดือน จึงมีศักยภาพเหมาะสมที่จะใช้ทำนา ในช่วงฤดูฝน และในช่วงฤดูแล้งสามารถปลูกพืชไร่ พืชผัก หรือพืชอื่นที่มีอายุสั้นได้ สำหรับในบริเวณพื้นที่ที่มีน้ำชลประทานเข้าถึงหรือมีแหล่งน้ำธรรมชาติ สามารถใช้ปลูกไม้ยืนต้น ไม้ผล หรือปลูกพืชไร่ และพืชผัก ตลอดทั้งปี แต่จะต้องทำคันดินล้อมรอบพื้นที่เพาะปลูกและยกร่องปลูก เพื่อช่วยการระบายน้ำของดิน

3) กลุ่มดินชุดที่ 14 หน่วยดินนี้เป็นกลุ่มชุดดินที่มีเนื้อดินเป็นพวกดินเหนียว ดินบนมีสีดำหรือสีเทาปนดำ ซึ่งมีปริมาณอินทรียวัตสูง ดินล่างสีเทา มีจุดประสีเหลืองและสีน้ำตาลปะปนเล็กน้อย ดินล่างช่วงลึกกว่า 80 ซม. มีลักษณะเป็นดินเลนสีเทาปนสีเขียวยที่มีสารประกอบกำมะถันมาก พบบริเวณที่ลุ่มต่ำชายฝั่งทะเลหรือบริเวณพื้นที่พรุ เป็นดินลิก มีการระบายน้ำเลวมาก มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติค่อนข้างต่ำ ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมาก มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างน้อยกว่า 4.5 ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นป่าเสม็ด มีวัชพืชต่าง ๆ เช่น กก กระจูด และหญ้าชันกาด เป็นพืชพื้นล่าง บางแห่งใช้ทำนาแต่ให้ผลผลิตต่ำ ตัวอย่างชุดดินที่อยู่ในกลุ่มนี้ ได้แก่ ชุดดินระแงะ ชุดดินตันไทร เป็นต้น ปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดิน คือ ดินเป็นกรดกำมะถันหรือดินเปรี้ยวจัด อีกทั้งจะเป็นกรดเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ถ้าหากมีการปล่อยให้ดินแห้งเป็นระยะเวลานานติดต่อกันหลาย ๆ ปี นอกจากนี้ในช่วงฤดูเพาะปลูกมักมีปัญหาเรื่องน้ำท่วมเกิดขึ้นเสมอ ๆ ในสภาพพื้นที่ราบเรียบและราบลุ่ม มีน้ำขังและเป็นระยะเวลานานในรอบปี ลักษณะเนื้อดินค่อนข้างเหนียว มีปฏิกริยาของดินเป็นกรดจัดถึงจัดมาก ความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ศักยภาพในการใช้ประโยชน์ที่เหมาะสม ได้แก่การทำนา และเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ในสภาพปัจจุบันไม่เหมาะสมในการปลูกพืชไร่ พืชผัก และไม้ผล เนื่องจากมีข้อจำกัดหลายอย่าง เช่น ดินเปรี้ยวจัด สภาพการระบายน้ำเลวถึงเลวมาก มีน้ำท่วมขังเป็นระยะเวลานานในรอบปี และดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ หรือขาดธาตุอาหารที่จำเป็นบางอย่าง การใช้ประโยชน์กลุ่มชุดดินนี้ที่เหมาะสมน่าจะเป็นการเกษตรแบบผสมผสาน ระหว่างการทำนาข้าว เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และการปลูกไม้ยืนต้นที่ทนต่อสภาพความเป็นกรดจัดของดินและสภาพที่มีน้ำขังและ

4) กลุ่มดินชุดที่ 36 เนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ส่วนดินล่างเป็นดินร่วนปนดินเหนียว หรือดินร่วนเหนียวปนทราย สีนํ้าตาล หรือสีแดงปนเหลือง ส่วนมากเกิดจากการสลายตัวของหินเนื้อหยาบ พบบริเวณพื้นที่ตอนที่เป็นลูกคลื่นลอนลาด กบลอนชันของลานตะพักลำน้ำระดับกลางถึงสูง มีความลาดชันประมาณ 2 - 5 % เป็นดินลึก มีการระบายน้ำดี ระดับน้ำใต้ดินอยู่ลึกกว่า 2 เมตรตลอดปี มีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำถึงปานกลาง ดินชั้นบน pH 5.5-6.5 ส่วนชั้นดินล่างจะเป็นกรดเล็กน้อยถึงปานกลาง pH 6.0-7.5 ได้แก่ ชุดดิน สีควี้ เพชรบูรณ์ และปราณบุรี ศรีราชา ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้ปลูกพืชไร่ต่าง ๆ เช่น อ้อย ข้าวโพด ถั่ว สับปะรด และไม้ผลบางชนิด ดินอุ้มน้ำได้ต่ำถึงปานกลาง ในฤดูแล้งน้ำใต้ดินลึกพืชจะขาดน้ำในระยะฝนทิ้งช่วง ความอุดมสมบูรณ์ของดินค่อนข้างต่ำ กลุ่มชุดดินนี้ มีศักยภาพเหมาะสมในการปลูกพืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น และปลูกผักบางชนิด ไม่เหมาะสมในการทำนา

5) กลุ่มดินชุดที่ 51 หน่วยดินนี้เป็นกลุ่มชุดดิน ที่มีเนื้อดินเป็นพวกดินร่วนปนเศษหิน พบในเขตฝนตกชุก เช่นภาคใต้ เศษหินส่วนใหญ่เป็นพวกเศษหินทรายและควอร์ต หรือหินดินดาน สีดินเป็นสีนํ้าตาล สีเหลืองหรือสีแดง พบทั่ว ๆ ไปในบริเวณที่ลาดเชิงเขาหรือเนินเขาต่าง ๆ เป็นดินตื้นมาก มีการระบายน้ำดี มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ปฏิกริยาดินเป็นกรดแก่ มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 5.0-5.5 ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวเป็นป่าดิบชื้น บางแห่งใช้ปลูกยางพาราหรือปล่อยทิ้งเป็นป่าละเมาะ ตัวอย่างชุดดินที่อยู่ในกลุ่มนี้ได้แก่ ชุดดิน ห้วยยาง ชุดดินระนอง ชุดดินยี่งอ เป็นต้น ปัญหา คือ เป็นดินตื้นมีเศษหินปะปนอยู่ในเนื้อดินเป็นปริมาณมาก และดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ บริเวณที่มีความลาดชันสูงมีปัญหาเกี่ยวกับการชะล้างพังทลายของหน้าดิน จึงไม่ค่อยเหมาะสมในการที่จะนำมาใช้ปลูกพืชเศรษฐกิจทุกชนิด ทั้งนี้ในสภาพพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง ถ้ามีการจัดการที่เหมาะสมก็จะสามารถปลูกพืชเศรษฐกิจต่าง ๆ เช่น ยางพารา ไม้ผลบางชนิด พืชไร่ได้

6) กลุ่มดินชุดที่ 39 เนื้อดินเป็นพวกดินร่วนปนทรายที่อยู่ในเขตฝนตกชุก เช่นภาคใต้ สีดินเป็นสีนํ้าตาล สีเหลืองหรือสีแดง เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำน้ำหรือจากการสลายตัวของหินเนื้อหยาบ พบบริเวณที่ดินที่เป็นลูกคลื่นจนถึงที่ลาดเชิงเขา เป็นดินลึกมีการระบายน้ำดี มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงกรดแก่ มีค่าความเป็นกรดเป็นด่าง ประมาณ 4.5-5.5 ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้ปลูกยางพารา ไม้ผล มะพร้าวและปาล์มน้ำมัน ตัวอย่างชุดดินที่อยู่ในกลุ่มนี้ได้แก่ ชุดดินนาทวี ชุดดินสะเดา ชุดดินทุ่งหว้า เป็นต้น ปัญหา เนื้อดินค่อนข้างเป็นทราย มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำและมีปัญหาเกี่ยวกับการชะล้างพังทลายของหน้าดิน โดยเฉพาะในบริเวณที่มีความลาดชันสูง กลุ่มชุดดินนี้ มีศักยภาพในการปลูกไม้ผล ปาล์มน้ำมัน ไม้ยืนต้น พืชไร่ รวมทั้งสามารถพัฒนาพื้นที่เป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ ลักษณะทางกายภาพของดินไม่เหมาะสมในการใช้ทำนาหรือปลูกข้าวที่ต้องใช้นํ้าขัง

- พื้นที่ทำการเกษตรและการใช้ประโยชน์ อำเภอควนขนุน มีพื้นที่ทั้งหมด 304,886 ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่การเกษตร ทั้งหมด 217,077 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 71.18 ไร่ พื้นที่นา 128,796 ไร่ ยางพารา 59,177 ไร่ ไม้ผล 9,132 ไร่ ไม้ยืนต้น 3,983 ไร่ พืชผัก 2,111 ไร่ พืชไร่ 2,118 ไร่ และอื่น ๆ 10,256 ไร่ รายละเอียดดังตาราง 7

ตาราง 7 แสดงพื้นที่ทางการเกษตรและพื้นที่อื่น ๆ รายตำบล อำเภอควนขนุน ปี2545/46

ที่	ตำบล	ข้อมูลพื้นที่ (ไร่)			พื้นที่อื่น ๆ	ร้อยละ
		พื้นที่ทั้งหมด	พื้นที่การเกษตร	ร้อยละ		
1	ควนขนุน	13,980	12,120	86.69	1,860	13.31
2	ทะเลน้อย	40,625	5,978	14.71	34,647	85.29
3	นาขยาด	23,903	20,530	85.88	3,373	14.12
4	พนมวังค์	17,853	13,236	74.14	4,617	25.86
5	แหลมโดนด	37,475	31,790	84.83	5,685	15.75
6	ปันแต	26,875	23,315	86.76	3,557	12.34
7	โดนดด้วน	15,929	13,964	87.66	1,965	12.34
8	ดอนทราย	13,001	11,656	89.65	1,345	10.35
9	มะกอกเหนือ	18,641	18,234	97.80	410	2.20
10	พนางตุง	46,280	20,780	44.90	25,500	55.10
11	ชะมวง	38,212	35,373	92.57	2,839	7.43
12	แพรกหา	12,112	10,101	83.39	2,011	16.61
รวม		304,886	217,077	71.18	87,809	28.82

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอควนขนุน , 2547

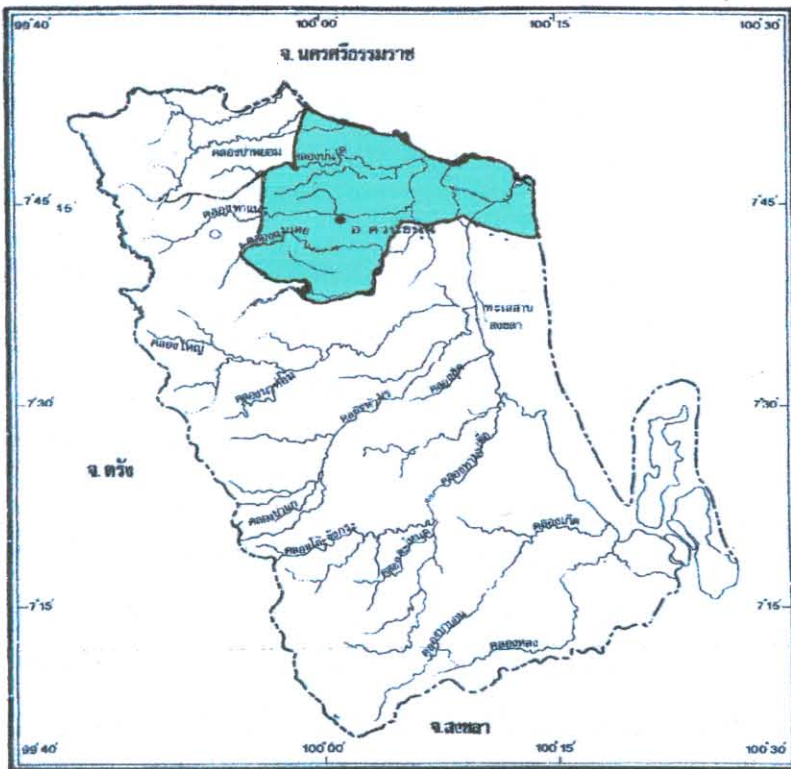
- แหล่งน้ำและการชลประทาน ในอำเภอควนขนุนไม่มีลำน้ำขนาดใหญ่พอที่จะจัดเป็นแม่น้ำได้ ลำน้ำส่วนใหญ่เป็นลำน้ำสายสั้น ๆ และแคบ ต้นน้ำเกิดจากภูเขาและที่สูงทางทิศตะวันตก ไหลลงสู่ทะเลสาบสงขลาทางทิศตะวันออก เมื่อไหลผ่านหมู่บ้านตำบลใดก็เรียกชื่อตามพื้นที่นั้น ๆ จึงทำให้ลำน้ำแต่ละสายมีชื่อเรียกหลายชื่อ ลำน้ำหรือคลองสายสำคัญในอำเภอควนขนุน มีดังนี้ (ภาพประกอบ 24)

1) คลองปากประ เกิดจากการรวมตัวของลำน้ำสายต่าง ๆ ในเขตอำเภอควนขนุน ได้แก่ คลองท่าสำเภา คลองมะกอกใต้ และคลองปากคลอง ไหลมาบรรจบกันเป็นคลองปากประ ทางทิศใต้ของวัดวิหารสูงในบริเวณบ้านมะกอกใต้ ตำบลชัยบุรี อำเภอเมืองพัทลุง แล้วไหลออกสู่ทะเลสาบสงขลาที่หมู่บ้านปากประ ตำบลลำปำ อำเภอเมืองพัทลุง คลองสายนี้เป็นหัวใจสำคัญทางเกษตรกรรมของชาวอำเภอควนขนุน

2) คลองป่าพะยอม ต้นน้ำเกิดจากเขาหินกลิ้งและควนหินแก้วทางทิศตะวันตกของตำบลเกาะเต่า อำเภอควนขนุน ไหลผ่านตำบลเกาะเต่า ตำบลป่าพะยอม ตำบลปิ่นเต่า ไหลลงสู่พรุควนเคร็ง ในท้องที่อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช มีความยาวประมาณ 40 กิโลเมตร

3) คลองท่าแนะ เกิดจากเทือกเขาบรรทัดทางทิศตะวันตกในอำเภอป่าพะยอม มีความยาว 38 กิโลเมตร ไหลผ่านอำเภอป่าพะยอม อำเภอควนขนุน และไหลสู่ทะเลสาบสงขลาที่บ้านประเหนือ อำเภอควนขนุน

4) ทะเลน้อย เป็นแหล่งน้ำหรือบึงขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของทะเลสาบสงขลาตอนใน อยู่ในเขตอำเภอควนขนุน มีคลองยวนและคลองนางเรียงเชื่อมติดต่อกับทะเลสาบสงขลา มีพื้นที่ประมาณ 17,000 ไร่ มีความกว้างประมาณ 5 กิโลเมตร ยาวประมาณ 6.50 กิโลเมตร บริเวณทะเลน้อยเป็นแหล่งที่อุดมสมบูรณ์ด้วยพันธุ์สัตว์น้ำนานาชนิด เช่น ปลา ดุก ปลาดุกลำพัน ปลาช่อน ปลาไหล เป็นต้น และยังเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของนกน้ำนานาชนิด เช่น นกเป็ดน้ำ นกเป็ดผี นกเป็ดแดง นกกาบบัว นกอีโก้ง นกกระสาแดง นกยางโทน เป็นต้น ด้วยเหตุนี้เองทางกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ประกาศให้พื้นที่ทะเลน้อยประมาณ 50 ตารางกิโลเมตร ซึ่งครอบคลุมถึงตำบลเคร็ง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช ตำบลทะเลน้อย ตำบลพนางตุง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง และตำบลตะเคียน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา เป็นเขตห้ามล่าสัตว์เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2518 โดยตั้งสำนักงานอนุรักษ์ทะเลน้อย ตำบลพนางตุง ปัจจุบันได้พัฒนาเป็นเขตอุทยานนกน้ำบ้านทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ภาพประกอบ 24 แสดงที่ตั้งแม่น้ำและคลองต่างๆ ของจังหวัดพัทลุง

ที่มา : ดัดแปลงมาจากแผนการใช้ที่ดินจังหวัดพัทลุง (กรมพัฒนาที่ดิน : 2534)

เนื่องจากอำเภอควนขนุน เป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญของจังหวัด บริเวณที่สำคัญกับการทำนาได้แก่บริเวณที่ราบทั้งหมดของอำเภอ พื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอจะเป็นที่ลาดชันจากเทือกเขาทางทิศตะวันตก และค่อยๆ ราบลงสู่ทะเลสาบทางทิศตะวันออก ลำน้ำสายสำคัญต่างๆ ที่เกิดจากเทือกเขาบรรทัดจะไหลไปสู่ทะเลสาบทั้งสิ้น ซึ่งเป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่ แต่ก็มีปัญหาเรื่องของน้ำเค็มรุกเข้ามาในหน้าแล้ง การทำนาในพื้นที่ของอำเภอถึงแม้จะพึ่งปริมาณน้ำฝนเป็นหลักแต่มีปัญหาเรื่องฝนแล้งและฝนทิ้งช่วง ดังนั้นจึงมีโครงการพัฒนาแหล่งน้ำต่างๆ เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้และจัดสรรน้ำอย่างเพียงพอ ทั้งเพื่อการอุปโภคและเกษตรกรรมโดยมีหน่วยงานต่างๆ เข้ามาดำเนินการ เช่นกรมชลประทาน สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และโครงการพัฒนาแหล่งน้ำต่างๆ เป็นต้น แหล่งชลประทานที่สำคัญในอำเภอควนขนุนมีดังนี้

1) โครงการกักเก็บน้ำป่าพยอมและโครงการกักเก็บน้ำคลองท่าแนะ มาจากโครงการชลประทานอันเนื่องมาจากพระราชดำริในการพัฒนาลุ่มน้ำจังหวัดพัทลุง กักเก็บน้ำสำหรับส่งน้ำให้พื้นที่เพาะปลูก ให้มีน้ำอย่างเพียงพอและสม่ำเสมอ และยังช่วยบรรเทาอุทกภัยในบริเวณดังกล่าวด้วย โดยโครงการคลองกักเก็บน้ำป่าพยอม มีพื้นที่ที่รับประโยชน์ 36,000 ไร่ ในฤดูฝนและ 12,000 ไร่ในฤดูแล้ง ส่วนโครงการกักเก็บน้ำคลองท่าแนะ มีพื้นที่ที่รับประโยชน์จากโครงการ 50,000 ไร่ในฤดูฝน และ 15,000 ไร่ ในฤดูแล้ง นอกจากนี้โครงการกักเก็บน้ำคลองท่าแนะมีการติดตั้งเครื่องผลิตกระแสไฟฟ้า 1,000 กิโลวัตต์ ไว้ด้วย

2) โครงการชลประทานบ้านพร้าว เป็นโครงการขนาดกลางไม่มีอ่างเก็บน้ำ ก่อสร้างโดยการสร้างฝายปิดลำน้ำเดิม คือ คลองบ้านพร้าว ส่งผ่านไปยังคลองสายใหญ่ฝั่งซ้ายและฝั่งขวาที่ได้ก่อซีเมนต์ไว้แล้วซึ่งยาวรวมกัน 23.4 กิโลเมตร มีพื้นที่ได้รับผลประโยชน์จากโครงการ 35,700 ไร่ เริ่มใช้งานโครงการได้เต็มที่เมื่อปี พ.ศ. 2535

3) แหล่งน้ำอื่นๆ ได้แก่บ่อน้ำตื้น และบ่อบาล ซึ่งเกษตรกรได้สร้างขึ้นเพื่ออุปโภคบริโภค และเพื่อใช้ในการเกษตร จากข้อมูลของอำเภอควนขนุน มีบ่อน้ำตื้นทั้งหมด 5482 บ่อ เฉลี่ย 46 บ่อ/หมู่บ้าน ส่วนบ่อบาลมีจำนวน 1,658 บ่อ เฉลี่ย 14 บ่อ/หมู่บ้าน

- แหล่งน้ำใต้ดิน แหล่งน้ำใต้ดินที่พบใน อ.ควนขนุน มีลักษณะดังนี้

1) แหล่งน้ำใต้ดินชุด Qcp เป็นแหล่งน้ำใต้ดินที่ประกอบด้วยชั้นดินเหนียว ดินทรายปนกรวดเล็กน้อย ระดับน้ำพบได้ไม่เกิน 50 เมตร มีปริมาณน้ำ 5 - 30 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง โดยทั่วไปน้ำจะมีคุณภาพดี พบได้ในที่ราบลุ่มตอนกลางของอำเภอ

2) แหล่งน้ำใต้ดินชุด PCms เป็นแหล่งน้ำใต้ดินตะกอนหินแปร เป็นแหล่งน้ำที่มีชั้นดินเป็นตะกอนพวกหินทรายที่มีแร่ควอร์ตสูง และหินดินดาน ซึ่งชั้นน้ำใต้ดินนี้จะพบบริเวณรอยแตกและรอยต่อของหินชั้นเหล่านี้ โดยทั่วไปน้ำจะมีคุณภาพดี แต่มีหลายแหล่งที่มีปริมาณเหล็กปะปนอยู่ในระดับสูง มีปริมาณน้ำเฉลี่ย 5 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง พบได้บริเวณที่ราบฝั่งตะวันตกของอำเภอควนขนุน

3) แหล่งน้ำใต้ดินชุด OC แหล่งน้ำชนิดนี้พบได้บริเวณเขาหินปูน ซึ่งพบชั้นน้ำใต้ดินชนิดนี้ เป็นน้ำที่มีคุณภาพค่อนข้างกระด้าง มีปริมาณน้ำเฉลี่ย 5-20 ลูกบาศก์เมตร/ชั่วโมง พบได้บริเวณทางตอนใต้ของอำเภอควนขนุน

- กลุ่มและสถาบันเกษตรกร มีจำนวน 110 หน่วยเกษตรกรรวมดังนี้ คือ กลุ่มเกษตรกรจำนวน 9 กลุ่ม สมาชิก 2,223 ราย กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จำนวน 82 กลุ่ม สมาชิก 2,903 คนกลุ่มยุวเกษตรกร จำนวน 6 กลุ่ม สมาชิก 160 คน และยังมีกลุ่มส่งเสริมย่อยต่างๆ อีก จำนวน 68 กลุ่ม สมาชิก 2,902 คน

- ลักษณะพืชพรรณและการใช้ที่ดิน พื้นที่ของอำเภอควนขนุนส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบใช้ในการทำนาและปลูกยางพาราเป็นหลัก อย่างไรก็ตามสามารถแบ่งลักษณะของพืชพรรณและการใช้ที่ดินในอำเภอควนขนุนได้ดังนี้

1) บริเวณพื้นที่สูงเป็นป่าไม้ โดยส่วนหนึ่งได้ประกาศเป็นเขตป่าสงวนตั้งแต่ พ.ศ. 2493 ในช่วง 25 ปีหลังนี้ ป่าสงวนส่วนหนึ่งได้ถูกทำลายเพื่อใช้ปลูกพืชไร่และยางพารา การขยายตัวของป่าที่ถูกทำลายไปอย่างรวดเร็วนั้นเนื่องมาจากการขยายตัวของประชากร ปัจจุบันสังเกตเห็นป่าที่ถูกทำลายเหล่านี้ อยู่ในลักษณะของทุ่งหญ้า ป่าไผ่

2) พื้นที่สวนยางพารา ครอบคลุมประมาณร้อยละ 20 ของพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด จะหนาแน่นบริเวณตะวันตกและบริเวณที่สูงทางทิศตะวันออก การขยายพื้นที่สวนยางเพิ่มขึ้นรวดเร็วมาก โดยจะเข้าไปแทนที่พืชไร่ และเริ่มเข้าไปแทนที่บริเวณนาข้าวที่อาศัยเพียงน้ำฝนเพียงอย่างเดียว

3) พื้นที่ราบ ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 80 ของพื้นที่ทั้งหมด มีการทำนาหนาแน่นทางทิศตะวันออก พืชหลังนามีบ้างแต่ไม่มาก เช่น ถั่วลิสง ถั่วงอก ข้าวโพด แตงโม แตงกวา ซึ่งมีประมาณร้อยละ 4 -5 ของที่นา นอกจากนี้ยังมีการปลูกผักจำพวกผักอายุสั้น เช่น ผักกาด ผักคะน้า ผักกาดเขียวกวาดุ้ง และพืชผัก อายุปานกลาง เช่น พริก มะเขือ เป็นต้น

4) บริเวณที่ลุ่มน้ำท่วมถึงในฤดูฝน ได้รับอิทธิพลน้ำขึ้น-น้ำลง จากทะเลน้อยในฤดูน้ำหลาก ประกอบไปด้วยป่าพรุ ป่ากอก ป่ากระจุต ป่าไม้เสม็ด ปรีอ เตย การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ที่สำคัญคือ การเลี้ยงสัตว์ ทำนากระจุต และการทำนา การทำอาชีพที่พบมากบริเวณนี้ก็คือการทำประมง

- เขตนิเวศเกษตรหลักในอำเภอควนขนุน จากความแตกต่างของภูมิประเทศ ดิน พืชพรรณการใช้ที่ดิน แหล่งน้ำ การชลประทาน สามารถแบ่งเขตนิเวศน์เกษตรในอำเภอควนขนุนได้เป็น 4 เขตดังนี้ (ภาพประกอบ 25)

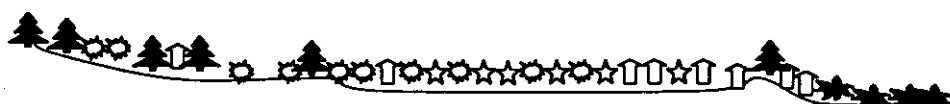
1) เขตที่ลุ่มชื้นแฉะ มีการทำนาบ้างแต่จะทำได้เฉพาะนาปรังเท่านั้น เนื่องจากช่วงฤดูฝนน้ำจะท่วม พื้นที่ทั้งหมดไม่สามารถทำนาได้ โดยน้ำจะหนุนมาจาก 2 ทิศทางคือ จาก การไหลบ่ามาจากตะวันตก และจากทะเลสาบสงขลาหนุนมาในทิศตะวันออก มีพืชพรรณบางชนิดที่ขึ้นและสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการสร้างบ้านเรือน และการจักสานต่างๆ รวมทั้งพืช

พรรณที่สามารถใช้เลี้ยงสัตว์ จำพวก หมู โค เป็ดได้ เช่น ทุ่งหญ้า ป่ากก ป่ากระจูด ป่าไม้เสม็ด ปรีอ เตย ราโพ ฯลฯ อาชีพที่สำคัญของชุมชนในบริเวณนี้ คือการทำประมง

2) เขตที่ได้รับน้ำฝนและได้รับน้ำจากระบบชลประทานในพื้นที่ เป็นเขตพื้นที่ที่มีการชลประทานเข้าถึง เกษตรกรจะใช้วิธีเปิดคันนาเพื่อระบายน้ำเข้าออกต่อจากคลองชลประทาน สามารถปลูกข้าวได้ทั้งนาปี และนาปรัง ทั้งนี้ต้องเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ด้วยกล่าวคือ ถ้าหากอยู่ห่างจากการชลประทานมากหรือพื้นที่อยู่สูงเกินไปน้ำไม่สามารถเข้าถึงบริเวณนาได้ ก็ทำนาได้ปีละครั้งเดียว พืชที่ปลูกในบริเวณนี้นอกจากข้าวแล้ว พืชหลังนา พืชผัก ต่างๆ ก็เป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของเขตนี้

3) เขตที่ใช้น้ำฝนเพียงอย่างเดียว พื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นที่ราบ มีการทำนา ซึ่งรับน้ำเฉพาะฤดูฝน ทำนาปีละครั้ง ลักษณะความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ระบายน้ำได้ไม่ดี พบการปลูกพืชหลังนาเช่น ถั่วลิสง ข้าวโพด ถั่วเขียว ในฤดูแล้ง ปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนพื้นที่นาบางส่วนเป็นพื้นที่สวนยางพารา ปลูกไม้ผล ทำไร่นาสวนผสม เลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่พื้นเมือง โคเนื้อ โคนุกลมผสม แต่ส่วนใหญ่จะเลี้ยงโคพื้นเมืองเพราะเห็นว่าเลี้ยงง่าย ต้านทานโรคได้ดี

4) เขตที่สูงน้ำท่วมไม่ถึงในฤดูฝน เป็นพื้นที่บริเวณควนเขา หรือพื้นที่ราบซึ่งอยู่สูงกว่าเขตนี้เขตที่ 2 เล็กน้อย ลักษณะดินมีความร่วนและเป็นทรายมากขึ้น ส่วนใหญ่ใช้ปลูกยางพาราและไม้ผล มีการปลูกข้าวไร่ประปรายในบางพื้นที่ เป็นเขตพื้นที่ที่ไม่มีการจัดการเกี่ยวกับแหล่งน้ำมากนัก มีเพียงบางพื้นที่ที่มีการไถพื้นที่เป็นขั้นบันไดบ้างเพื่อป้องกันการชะล้างของดิน

ลักษณะพื้นที่	เขตที่สูงน้ำท่วมไม่ถึง ในฤดูฝน	เขตที่ใช้น้ำฝน เพียงอย่างเดียว	เขตที่ได้รับน้ำฝน และได้รับน้ำจาก ระบบชลประทาน	เขตที่ลุ่มชื้นและ
ลักษณะดิน	- ดินเหนียว - ดินเหนียวปนทราย - ดินร่วนปนทราย	- ดินเหนียว - ดินเหนียวปน ทราย	- ดินเหนียว	- ดินพรุ - ดินเหนียว
แหล่งน้ำ	- น้ำฝน - น้ำจากคลองตาม ธรรมชาติ - น้ำบาดาล	- น้ำฝน - บ่อน้ำตื้น - น้ำบาดาล	- น้ำฝน - บ่อน้ำตื้น - น้ำจากคลองชล ประทาน	- น้ำฝน - น้ำจากระบบชล ประทาน - น้ำจากทะเลน้อย
พืชพรรณ	- ป่าละเมาะ - ยางพารา - ไม้ผล - พืชไร่	- ยางพารา - ไม้ผล - พืชไร่ - พืชผักสวนครัว	- นาข้าว - พืชผัก - ผักสวนครัว - ยางพารา	- กก เสม็ด จูด แสม - มะพร้าว
ลักษณะการใช้ ประโยชน์	- ปลูกยางพารา - ทำนา - ไม้ผล - พืชไร่ - ไร่นาสวนผสม	- ปลูกยางพารา - ทำนา - ผัก - ไร่นาสวนผสม - พืชหลังนา	- นาปี นาปรัง - ผัก พืชหลังนา - ปลูกยางพารา - ไร่นาสวนผสม - บ่อปลา	- นาปรัง - ผัก - บ่อปลา - ทำประมง
ปัญหาการ เกษตร	- ฝนทิ้งช่วงในฤดูแล้ง - ดินขาดความอุดม สมบูรณ์	- ฝนทิ้งช่วงในฤดู แล้ง - น้ำท่วมในฤดูฝน - ดินขาดความ อุดมสมบูรณ์	- น้ำท่วมในฤดู ฝน - ดินขาดความ อุดมสมบูรณ์	- น้ำท่วมในฤดูฝน - ดินเปรี้ยว - การเข้ามาของ น้ำเค็มฤดูแล้ง
บ้านเรือนและ สิ่งก่อสร้าง	- บ้านเรือนกระจัด กระจายอยู่กันห่าง ๆ	- มีบ้านเรือนหนา แน่น ตามแนว ถนน เป็นที่ตั้ง ของหน่วยงาน ราชการ	- มีบ้านเรือนหนา แน่นขึ้นตามแนว ถนนทุกสาย เป็น ที่ตั้งของหน่วย งานต่างๆ	- มีบ้านเรือนอยู่ กันกระจาย มี แหล่งท่องเที่ยว สำคัญ(ทะเล น้อย)

ภาพประกอบ 25 แสดงเขตนิเวศเกษตร อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง
ที่มา : จากการสำรวจในพื้นที่

2.3 สภาพทั่วไปของตำบลที่ทำการศึกษ

โครงการย่อย 3 ได้คัดเลือกตำบลที่ทำการศึกษา จำนวน 3 พื้นที่ 4 ตำบล คือ (1) ตำบลดอนทราย (2) ตำบลมะกอกเหนือ (3) ตำบลปิ่นเต และ (4) บางส่วนของตำบลแหลมโดนด เนื่องจากมีลักษณะเขตนิเวศเกษตรใกล้เคียงกัน (ภาพประกอบ 23)

ตำบลดอนทราย

- ประวัติความเป็นมา : ตำบลดอนทราย ตั้งอยู่บนที่ดอน คนสมัยก่อนเรียกว่าโคก มีตัวอย่างชื่อโคก ดังนี้ บ้านโคกจันนา บ้านโคกยาง บ้านโคกกอ บ้านโคกมะม่วง ฯลฯ เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดได้ออกตรวจราชการ สมัยนั้นมีกำนันมียศเป็นเจ้าขุนศรีสงคราม ได้รายงานความเป็นมาของตำบล ตามชื่อบ้านต่าง ๆ ว่า โคก ซึ่งมีความหมายถึง บ้านที่ตั้งบนที่ดอน จึงได้ใช้ชื่อใหม่ว่า ตำบลดอนทราย

- สภาพทั่วไปและที่ตั้ง แบ่งการปกครองออกเป็น 11 หมู่บ้าน ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอควนขนุน มีเนื้อที่ประมาณ 13,001 ไร่ เป็นพื้นที่ทำการเกษตร 11,656 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 89.65 ของพื้นที่ทั้งหมด มีจำนวนครัวเรือนเกษตรกร 1,046 ครัวเรือน จำนวนประชากรทั้งสิ้น 4,872 คน ชาย 2,360 คน หญิง 2,512 คน โดยมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ จรด กับ ม.2 ตำบลชะมวง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ทิศใต้ จรด กับ ม.9 ตำบลนาขยาด อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ทิศตะวันออก จรด กับ ตำบลโดนดตัว อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ทิศตะวันตก จรด กับ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง

- การคมนาคม ใช้เวลาการเดินทาง 20 นาที จากตัวอำเภอควนขนุน ตามเส้นทางถนนสายศาลายอด-ห้วยท่อม-บ้านควนดินแดง ระยะทาง 2.5 กิโลเมตร

- แหล่งน้ำ เนื่องจากพื้นที่เป็นที่ค่อนข้างสูงไม่มีชลประทาน เกษตรกรจึงอาศัยน้ำฝนในการทำการเกษตรเป็นหลัก ใช้น้ำจากลำห้วยที่ไหลผ่านหมู่บ้านใช้ในการปลูกผักเพื่อการค้า แต่เกษตรกรมักประสบภาวะฝนทิ้งช่วงทำให้ผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ แหล่งน้ำสำคัญที่ไหลผ่าน คือ ลำห้วยสาขาของคลองท่าแนะ แต่ก็ประสบปัญหาน้ำไม่เพียงพอในฤดูแล้ง

- อาชีพ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม อาชีพหลักคือการทำนา ทำสวนยางพารา ปลูกพืชผักชนิดต่างๆ โดยมีพื้นที่ปลูกข้าวนาปี 3,522 ไร่ ยางพารา 6,592 ไร่ พืชไร่นาสวนผสม 690 ไร่ พืชผัก และพืชไร่ 150 ไร่ อาชีพเสริม เลี้ยงสัตว์

- ระบบสาธารณูปโภค มี โรงเรียน วัด ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ เป็นระบบสาธารณูปโภคที่สามารถเข้าถึงในทุกหมู่บ้าน

ตำบลมะกอกเหนือ

- ประวัติความเป็นมา เดิมเป็นตำบลที่มีความเจริญรุ่งเรืองในการค้าขาย ส่วนใหญ่ใช้การคมนาคมทางเรือ มีการแลกเปลี่ยนสินค้าจากฝั่งตะวันออก ทำเรือจะอยู่ทางทิศใต้ ต่อมาไม่นานได้มีการคมนาคมเพิ่มขึ้นอีกทาง คือ ทางรถไฟ สร้างขึ้นทางทิศเหนือ จึงมีผู้คนจากชุมชน

ต่าง ๆ อพยพตั้งบ้านเรือนตามเส้นทางรถไฟ ซึ่งตอนนั้นยังไม่มีชื่อตำบล เมื่อมีการตั้งเป็นตำบล เลยเรียกชื่อติดปากว่า ตำบลมะกอกเหนือ

- สภาพทั่วไปและสถานที่ตั้ง แบ่งการปกครองออกเป็น 9 หมู่บ้าน ตั้งอยู่ทาง ตะวันออกเฉียงใต้ของของอำเภอ มีพื้นที่ทำการเกษตร 18,231 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 97.80 ของ พื้นที่ทั้งหมด ลักษณะเป็นพื้นที่ราบมีลำคลอง มีเหมืองน้ำหลายสาย สภาพดินเหมาะกับการ เพาะปลูก และเลี้ยงสัตว์ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทำนา มีภูเขาขนาดเล็กอยู่ในพื้นที่ มีจำนวน ครุฑเรือนเกษตรกร 1,235 ครุฑเรือน จำนวนประชากรทั้งสิ้น 5,268 คน ชาย 2,442 คน หญิง 2,826คน โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ จรด ตำบลปิ่นแต อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ทิศใต้ จรด ตำบลพนมวังค์ ตำบลโตนดด้วน อำเภอควนขนุน และตำบลชัยบุรี

อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

ทิศตะวันออก จรด ตำบลพนางตุง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ทิศตะวันตก จรด ตำบลโตนดด้วน และตำบลควนขนุน อำเภอควนขนุน

- แหล่งน้ำ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่อยู่ในเขตชลประทาน สามารถทำนาได้ปีละ 2 ครั้ง โดยได้รับน้ำจากการใช้เครื่องสูบน้ำ 150 แรงม้า สูบจากคลองกระถิ่น ผ่านไปยังท่อน้ำที่ติดตั้งไว้ ขนาด 15 นิ้ว 5 ท่อ แล้วน้ำจะไหลไปยังไร่นาโดยคลองส่งน้ำซึ่งเป็นซีเมนต์ มีความยาวประมาณ 3 กิโลเมตร และคลองดินอีกประมาณ 5 กิโลเมตร โดยเกษตรกรจะต้องจ่ายค่าน้ำในการทำนา 160 บาท/ไร่ /ฤดูกลนาปี และ 200 บาท/ไร่/ฤดูกลนาปรัง ส่วนกิจกรรมอย่างอื่นนอก เหนือจากการ ทำนาคิดไร่ละ 200 บาท/ครั้ง

- การคมนาคม ตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอควนขนุน ประมาณ 4 กิโลเมตร เดินทางใช้เส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 41 และ 4187 ระยะทางประมาณ 21 กิโลเมตร

- อาชีพ เกษตรกรส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา สามารถทำนาได้ปีละ 2 ครั้ง โดยมีที่นา ทั้งหมด 17,295 ไร่ ด้วยความที่น้ำท่าอุดมสมบูรณ์นี้เองทำให้พื้นที่นี้ยังมีอาชีพปลูกผักเพื่อการ ค้า ชนิดผักที่ปลูก เช่น แดงกวา มันเทศ บวบ ถั่วงอก ผักกาดต่าง ๆ เป็นต้น มีพื้นที่ในการ ปลูกผักประมาณ 273 ไร่ พบมีการทำสวนยางบ้างแต่น้อย เพียง 572 ไร่เท่านั้น พื้นที่ไร่นา สวนผสม มีประมาณ 467 ไร่ การเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ มีดังนี้ โคนม 10 ตัว โคเนื้อลูกผสม 151 ตัว โคพื้นเมือง 446 ตัว สุกร 2,342 ตัว ไก่เนื้อ 14,655 ตัว ซึ่งจะเลี้ยงในรูปแบบของ การรับจ้างบริษัทนอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงไก่พื้นเมือง 3,410 ตัว โดยที่การเลี้ยงสัตว์เหล่านี้เป็น เพียงอาชีพเสริมรองจากการทำนาหรือปลูกผักเท่านั้นไม่ได้เลี้ยงเป็นธุรกิจเชิงเดี่ยว

- ระบบสาธารณูปโภค มีครบถ้วน ทั้งไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์

ตำบลปิ่นแต

- ประวัติความเป็นมา ในอดีต เคยเป็นแหล่งความเจริญเก่าแก่ตามหลักฐานจาก วัดสุนทรवास ซึ่งปรากฏว่ามีพระสงฆ์รูปแรกของรัตนโกสินทร์ที่สอบได้ชั้นเอกมาจากพื้นที่นี้

และเป็นพระสังฆราชองค์แรกของกรุงรัตนโกสินทร์ มีพิพิธภัณฑ์ ณ วัดสุนทรवास แสดงความเก่าแก่ของชุมชน

- สภาพทั่วไปของตำบล สภาพเป็นที่ราบมีคลองปันแต่ไหลผ่านตำบลลงสู่ทะเลน้อย ฤดูฝนจะมีน้ำไหลหลากท่วมพื้นที่เกษตรกรรมทุกปี ลักษณะดินมีคุณภาพต่ำมีปัญหาดินเปรี้ยว ในบางหมู่บ้าน เกษตรกรต้องลงทุนในการปรับปรุงดินในการทำเกษตร มีเนื้อที่รวมทั้งอำเภอ 26,875 ไร่ เป็นพื้นที่การเกษตร 23,318 ไร่ แบ่งเขตการปกครองเป็น 13 หมู่บ้าน มีครัวเรือนเกษตรกร 1,017 ครัวเรือน จากครัวเรือนทั้งหมด 1,217 ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด 5,344 คน เป็น ชาย 2,595 คน และหญิง 2,749 คน โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ จรด ตำบลแหลมไตนด อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ทิศใต้ จรด ตำบลมะกอกเหนือ และตำบลควนขนุน อำเภอควนขนุน

ทิศตะวันออก จรด ตำบลนางตุง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ทิศตะวันตก จรด ตำบลควนขนุน และตำบลชะมวง อำเภอควนขนุน

- การคมนาคม จากที่ว่าการอำเภอควนขนุน ผ่านถนนสายกลางตลาดเทศบาลควน-ขนุน ถึงตำบลปันแต่ ใช้ระยะทางประมาณ 13 กิโลเมตร

- อาชีพ ส่วนใหญ่ของพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มไม่มีระบบชลประทาน ทำนาได้ปีละ 1 ครั้ง โดยมีที่นาทั้งหมด 10,350 ไร่ มีการปลูกผักเพื่อการค้า ผักที่ปลูก ได้แก่ แดงกวา มันเทศ บวบ ถั่วฝักยาว ผักกินใบต่างๆ เป็นต้น มีพื้นที่ในการปลูกผักประมาณ 291 ไร่ มีการทำสวนยางพาราประมาณ 5,200 ไร่ ทำไร่นาสวนผสมประมาณ 313 ไร่ การเลี้ยงสัตว์ มีดังนี้ โคเนื้อ ลูกผสม 212 ตัว โคพื้นเมือง 920 ตัว สุกร 1,590 ตัว ไก่เนื้อ 17,200 ตัว ซึ่งจะเลี้ยงในรูปแบบของการรับจ้างบริษัทเลี้ยง ไก่พื้นเมือง 13,085 ตัว แพะ 40 ตัว

- สถานที่สำคัญของตำบล เป็นชุมชนเก่าแก่จึงเป็นตำบลที่เป็นที่ตั้งของวัดและโรงเรียนมากมาย เช่น วัดสุนทรवास วัดปิ่นตาราม วัดปากสระ โรงเรียนปันแต่ โรงเรียนวัดปากสระ โรงเรียนอุดมวิทยา โรงเรียนบ้านสำนักกอ

- ระบบสาธารณูปโภค มีไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ใช้ทุกหมู่บ้าน

ตำบลแหลมไตนด

- ประวัติความเป็นมา บ้านแหลมไตนดเป็นพื้นที่เก่าแก่ เริ่มก่อตั้งในสมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงปัจจุบันประมาณ 100 ปี คนกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านแหลมไตนดมีไม่กี่ครัวเรือน ต่อมาก็ได้มีคนทยอยเข้ามาตั้งถิ่นฐานกระจายตามพื้นที่ต่างๆ เมื่อมีประชากรเพิ่มขึ้นมากในปี พ.ศ. 2516 จึงถูกตั้งเป็นตำบลแหลมไตนด ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ

- สภาพทั่วไปของตำบล พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีพื้นที่ทั้งหมด 33,724 ไร่ มีปัญหาเรื่องดินคุณภาพต่ำ มีการระบายน้ำเลว เหมาะแก่การทำนา ไม่เหมาะสำหรับการปลูกไม้ผลและยางพารา หรือทำทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ มีแหล่งชลประทานจากโครงการชลประทานคลองบ้าน พร้าว ทางตอนเหนือของตำบลทำให้บริเวณนี้สามารถทำนาปีละ 2 ครั้ง แบ่งเขตการปก

ครองเป็น 7 หมู่บ้าน มีครัวเรือนเกษตรกร 893 ราย จากครัวเรือนทั้งหมด 902 ราย มีประชากรทั้งหมด 4,922 คน เป็น ชาย 2,387 คน หญิง 2,535 คน โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ จรด ตำบลขอนแก่น อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช

ทิศใต้ จรด ตำบลป็นแต อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ทิศตะวันออก จรด ตำบลทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ทิศตะวันตก จรด ตำบลบ้านพร้าว อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

- อาชีพ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มมีชลประทานเข้าถึงทางตอนบนของตำบล ส่วนทางตอนล่างระบบชลประทานยังเข้าไม่ถึง การใช้น้ำของเกษตรกรนอกจากจะใช้ น้ำฝนแล้ว ยังใช้บ่อน้ำตื้น หรือจากน้ำบาดาล คล้ายกับตำบลป็นแต ทำนาได้ปีละ 1 ครั้ง โดยมีพื้นที่ทำนาปีทั้งหมด 29,361 ไร่ ข้าวนาปรัง 3,000 ไร่ พืชผักประมาณ 108 ไร่ การทำสวนยางพาราประมาณ 5,030 ไร่ ทำไร่นาสวนผสมประมาณ 302 ไร่ การเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ มีดังนี้ โคพื้นเมือง 1,141 ตัว สุกร 1,084 ตัว ไก่เนื้อ 1,530 ตัว ซึ่งจะเลี้ยงในรูปแบบของการรับจ้างบริษัทเลี้ยง ไก่พื้นเมือง 14,727

- การคมนาคม การเดินทางใช้ถนนสายเอเชีย - อำเภอป่าพะยอม จาจุดเลยวิทยาลัยเทคนิคพัทลุงแห่งที่ 2 ประมาณ 100 เมตร ผ่านสามแยกถนนป่าพะยอม - แหลมโดนด เข้าตำบลแหลมโดนด ระยะทาง 12 กิโลเมตร

- สภาพพื้นที่และระบบสาธารณูปโภค มีไฟฟ้าใช้ครบทุกหมู่บ้านแต่ไม่ครบทุกครัวเรือน น้ำประปา ยังไม่ครบทุกหมู่บ้าน โทรศัพท์ยังเข้าไม่ถึง มีโทรศัพท์สาธารณะ 1 แห่ง

3. สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษาโครงการย่อยที่ 4 อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง

3.1 สภาพพื้นที่ในระดับอำเภอ

- ที่ตั้งและอาณาเขต อำเภอเขาชัยสน เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดพัทลุง ซึ่งประกอบด้วย 5 ตำบล คือ ตำบลเขาชัยสน ตำบลโคกม่วง ตำบลหวนโพธิ์ ตำบลควนขนุน และตำบลจองถนน มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอต่าง ๆ ดังนี้ คือ

ทิศเหนือ จรด อำเภอเมืองพัทลุงและทะเลหลวง

ทิศใต้ จรด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง

ทิศตะวันออก จรด อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง

ทิศตะวันตก จรด อำเภอกงหราและอำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง

- สภาพภูมิอากาศ อำเภอเขาชัยสน อุณหภูมิค่อนข้างร้อนชื้น ฝนค่อนข้างตกทั้งช่วงเกิดการแห้งแล้ง มีลมมรสุม 2 ฝั่งทะเล ทำให้เกิดมีฤดูกาล 2 ฤดู คือฤดูฝนและฤดูแล้ง ฉะนั้นจึงทำให้อุณหภูมิในรอบปีไม่แตกต่างกันมากนัก

- สภาพพื้นที่ของอำเภอเขาชัยสน มีพื้นที่ทั้งหมด 159,557 ไร่ มีประชากรจำนวน 9,330 ครัวเรือน โดยประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีพื้นที่ถือครองเฉลี่ยครัวเรือนละ 17.10 ไร่ มีพื้นที่ถือครองทำการเกษตร 123,336 ไร่ มีครัวเรือนที่ทำการเกษตรทั้งหมด 8,190 ครัว

เรือน มีพื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 15.06 ไร่ ในส่วนของพื้นที่ทำการเกษตรนั้นสามารถแบ่งเป็นแต่ละอำเภอได้ (ดังตาราง 8 และภาพประกอบ 26) ซึ่งจากพื้นที่ทำการเกษตรของอำเภอเขาชัยสนทั้งอำเภอ พบว่าเกษตรกรใช้พื้นที่เพื่อปลูกพืชสำคัญ คือ ข้าวนาปี คิดเป็นร้อยละ 44.30 ของพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด รองลงมาเกษตรกรใช้พื้นที่เพื่อปลูกยางพารา และไม้ผล คิดเป็นร้อยละ 41.43 และ 4.70 ตามลำดับ สำหรับการทำนาปีและสวนยางพารานั้น พบมากในทุกอำเภอ ส่วนการปลูกผัก พบมากที่สุดในอำเภอโคกม่วง จำนวน 440 ไร่ รองลงมาคือ อำเภอทานโพธิ์ และอำเภอควนขนุน ซึ่งคิดเป็นพื้นที่ 397 ไร่ และ 188 ไร่ ตามลำดับ (ตาราง 9)

ตาราง 8 การใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อทำการเกษตรของเกษตรกรอำเภอเขาชัยสน

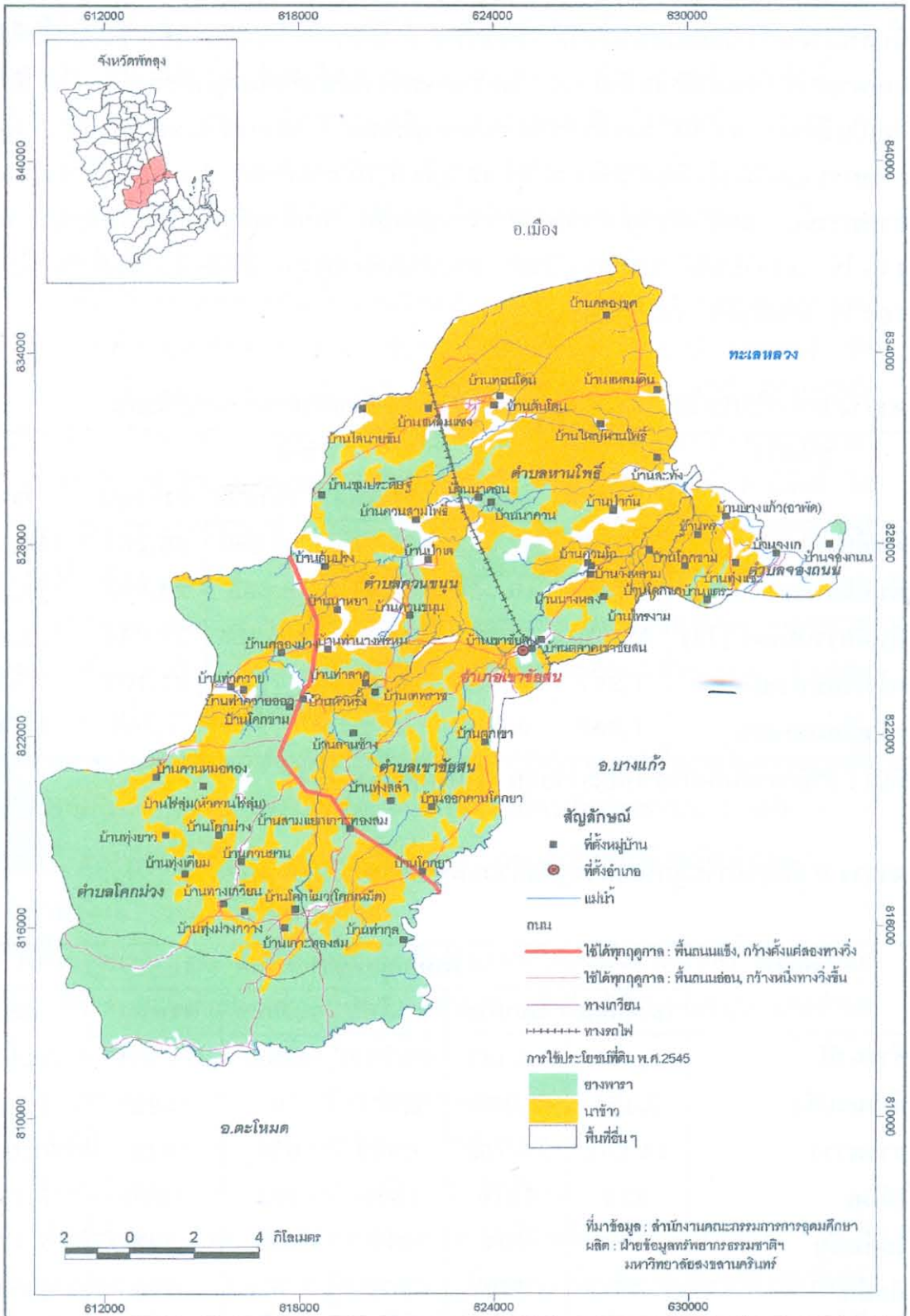
รายการ	ตำบล					
	เขาชัยสน	โคกม่วง	ทานโพธิ์	จองถนน	ควนขนุน	รวม
พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	37,195	47,985	37,624	10,590	26,163	159,557
พื้นที่ถือครอง (ไร่)	25,843	46,354	32,913	8,555	23,898	137,563
พื้นที่การเกษตร (ไร่)	23,830	43,967	31,197	32,913	22,094	123,336
ครัวเรือนทั้งหมด	1,947	2,340	30,097	778	21,105	9,330
ครัวเรือนเกษตร	1,667	2,036	2,190	729	1,568	8,190

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง, 2547

ตาราง 9 ข้อมูลการปลูกพืชเศรษฐกิจอำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง

รายการ	พื้นที่ปลูกพืชรายตำบล (ไร่)					
	เขาชัยสน	โคกม่วง	ทานโพธิ์	จองถนน	ควนขนุน	รวม
ข้าวนาปี	6,495	13,412	20,748	2,302	11,678	54,635
ข้าวนาปรัง	2,431	1,358	2,327	0	592	1,718
ยางพารา	14,262	25,792	3,428	694	928	51,098
ไม้ผล	852	1816	1661	399	1070	5,798
ไม้ยืนต้น	1085	204	610	298	273	2,470
พืชผัก	69	390	362	0	265	1,086
พืชไร่	380	113	352	944	244	1,484
อื่น ๆ	2,490	176	3,197	51	854	6,768

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง, 2547

ภาพประกอบ 26 การใช้ประโยชน์ที่ดินของอำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง

ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย, 2547

- เทคโนโลยีการผลิต ปัจจุบันเกษตรกรนำเทคโนโลยีการผลิตพืชมาใช้อย่างมีระบบ โดยการใช้พันธุ์ดีตรงกับความต้องการของตลาด ซึ่งมีพ่อค้าคนกลางและพ่อค้าปัจจัยการผลิต มาส่งปัจจัยการผลิตถึงฟาร์มของเกษตรกร ไม่ว่าจะเป็นเรื่องพันธุ์ อาหาร ปุ๋ยเคมี และเวช ภัณฑ์สัตว์ ในด้านต้นทุนการผลิตผลผลิตทางการเกษตรแสดงดังตาราง 10

ตาราง 10 ต้นทุนการผลิตผลผลิตทางการเกษตร

พืช/สัตว์	ต้นทุนการผลิต	หมายเหตุ
ข้าวนาปี ข้าวนาปรัง	นาหว่าน 1,200 บาทต่อไร่	ค่าไถปรับพื้นที่ 2 ครั้ง ค่าพันธุ์ข้าว ค่าปุ๋ยเคมี และค่ารถเกี่ยวนา
ยางพารา	6,800 บาทต่อไร่	ค่าพันธุ์ยาง ค่าไถปรับพื้นที่ ค่าปุ๋ยเคมี ค่าจ้างตัดหญ้าในสวนยาง ค่าส่วนแบ่งของคนกรีต
พืชไร่ พืชผัก	1,600 บาทต่อไร่	ค่าพันธุ์ผัก ค่าไถปรับพื้นที่ ค่าปุ๋ยเคมี ค่าเก็บเกี่ยวผลผลิต ค่าอุปกรณ์ต่างๆ
โคพันธุ์พื้นเมือง	4,500 บาทต่อไร่	เป็นค่าจัดทำแปลงหญ้า ค่าปรับพื้นที่ ค่าสายลวดหนาม ค่าน้ำมันตัดหญ้า ค่าอัดฟาง ค่าโรงเรือน และเวชภัณฑ์ต่างๆ
สุกรขุน	3,500 บาทต่อไร่	ค่าลูกสุกร ค่าอาหาร ค่าเวชภัณฑ์ และค่าอุปกรณ์ต่างๆ ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า
ไก่	40 บาทต่อตัว	ส่วนใหญ่เป็นค่าอาหารไก่ ค่าพันธุ์ ค่าเวชภัณฑ์ ค่าอุปกรณ์ ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง, 2547

- ระบบการผลิต เกษตรกรส่วนใหญ่มีอาชีพการเกษตร การผลิตเน้นเพื่อการจำหน่าย ส่วนที่เหลือใช้บริโภคในครัวเรือน ดังปฏิทินกิจกรรมในการปลูกพืชและสัตว์

ชื่อพืช	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ข้าวนาปี		→						←				
ข้าวนาปรัง				→			→					
ยางพารา	←	→			←					→		
ไม้ผล			←							→		
ไม้ยืนต้น	←	→			←							→
พืชไร่			←					→				
พืชผัก			←					→				

ชื่อสัตว์	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
โคพื้นเมือง	←											→
สุกร	←											→
สัตว์ปีก	←											→

4.2 สภาพพื้นที่ในระดับตำบล

เมื่อศึกษาภาพรวมของอำเภอแล้ว จึงทำการศึกษาสภาพทั่วไปของตำบลเขาชัยสน ตำบลโคกม่วง ตำบลห่านโพธิ์ และตำบลควนขนุน ตามลำดับดังนี้

ตำบลเขาชัยสน

- สภาพทั่วไปและอาณาเขต ตำบลเขาชัยสน สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสลับที่เนิน มีหมู่บ้านทั้งหมด 14 หมู่บ้าน มีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 13.27 ไร่ต่อครัวเรือน พื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย ครัวเรือนละ 11.72 ไร่ มีจำนวนครัวเรือน 1,947 ครัวเรือน จำนวนแรงงานภายในครัวเรือนเฉลี่ยครัวเรือนละ 3 คน และรายได้เฉลี่ยทั้งตำบลประมาณ 27,114 บาทต่อครัวเรือนต่อปี โดยมีอาณาเขตตำบล ดังนี้

ทิศเหนือ จรด ตำบลควนขนุน อำเภอเขาชัยสน

ทิศใต้ จรด ตำบลแม่ขรี อำเภอเขาชัยสนและตำบลคลองเฉลิม อำเภอ

งหรา

ทิศตะวันออก จรด ตำบลท่ามะเตี๋ย และตำบลโคกสัก อำเภอบางแก้ว

ทิศตะวันตก จรด ตำบลโคกม่วง อำเภอเขาชัยสน

- การใช้ประโยชน์ที่ดิน การใช้ประโยชน์ที่ดินแสดงในภาพประกอบ 27 ซึ่งแยกรายละเอียดเป็นการประกอบอาชีพในตำบลได้ดังนี้

ข้าวนาปี ส่วนใหญ่เกษตรกรในตำบลผลิตข้าวเพื่อบริโภคส่วนที่เหลือจะขายทั้งหมด 6,495 ไร่ จำนวนเกษตรกรที่ปลูกข้าว 1,103 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ใช้ข้าวพันธุ์ส่งเสริม ได้แก่ พันธุ์เล็บนก พันธุ์ 33 ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 380 กิโลกรัม ทำนาปรังได้ประมาณ 2,431 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 311 กิโลกรัม พันธุ์ข้าวที่นิยมปลูกได้แก่ พันธุ์เตี้ยแดง และข้าวชัยนาท 1

ยางพารา เกษตรกรในตำบลค่อนข้างที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมจากการทำนาหันมาปลูกยางพาราในพื้นที่นาหลายไร่ และหลายครัวเรือน โดยมีพื้นที่ปลูก 14,262 ไร่ จำนวนเกษตรกรที่ปลูกยาง 1,274 ครัวเรือน พื้นที่ให้ผลผลิตแล้ว 12,669 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 260 กิโลกรัม ส่วนยางพันธุ์ดี ได้แก่ RRIM 600, PB 255, PB 24, และ GT 1 เกษตรกรผลิตยางแผ่นคุณภาพดีมีประมาณร้อยละ 65

ไม้ผล ไม้ยืนต้น ส่วนใหญ่เกษตรกรปลูกไม้ผลแบบผสมผสาน และปลูกแบบสวนหลังบ้าน ส่วนใหญ่จะเป็น ลองกอง มะพร้าว เงาะ มังคุด ทุเรียน พื้นที่ประมาณ 583 ไร่

พืชไร่ พืชผัก มีการปลูกหลังจากการทำนาปี ส่วนใหญ่จะปลูกช่วงเดือน
กุมภาพันธ์ - มิถุนายน พื้นที่ประมาณ 449 ไร่ พืชที่ปลูก ได้แก่ ข้าวโพด แตงกวา แตงร้าน
พริก มะเขือ ถั่วฝักยาว และพืชผักกินใบต่าง ๆ

โคพื้นเมือง โคนื้อ โดยเลี้ยงโคพื้นเมืองจำนวน 2,869 ตัว จำนวนเกษตรกรที่
เลี้ยง 660 ครัวเรือน เกษตรกรเลี้ยงเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 20 เนื่องจากเกษตรกรผู้เลี้ยงได้ตื่น
ตัวตามยุทธศาสตร์ของจังหวัดพัทลุง ส่วนโคนื้อพบว่าตำบลเขาชัยสนเป็นตำบลเดียวในอำเภอ
เขาชัยสนที่มีการเลี้ยงโคนื้อ โดยมีโคนื้อจำนวน 104 ตัว จำนวนเกษตรกรที่เลี้ยง 23 ครัวเรือน

สุกรขุน จำนวน 1,863 ตัว จำนวนเกษตรกรที่เลี้ยงสุกรขุน 150 ครัวเรือน
เกษตรกรเลี้ยงลดลงจากปีที่แล้ว (ปี 2546) ประมาณร้อยละ 50 ส่วนใหญ่เกษตรกรกู้เงินหมู่บ้าน
ละล้านมาใช้เป็นเงินทุนในการเลี้ยง ทำให้สุกรล้มตาย ราคาต่ำ ผู้เลี้ยงขาดทุน เลยกิน
อาชีพเลี้ยงสุกรไปแล้วประมาณร้อยละ 50 สำหรับอาหารที่เลี้ยงเป็นอาหารสำเร็จรูปจากร้านค้า
ทั่วไปในอำเภอและจังหวัด

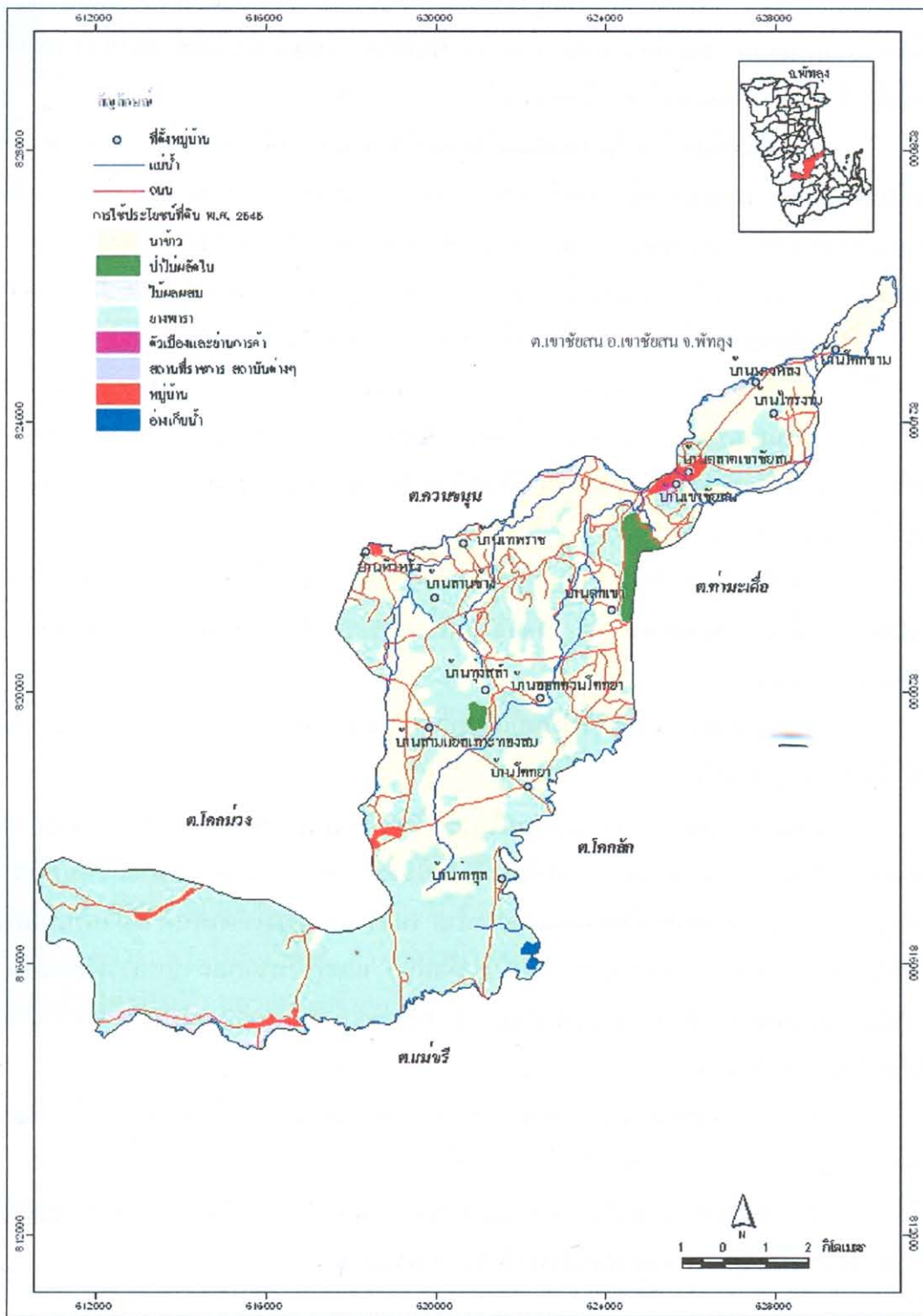
ไก่พื้นเมือง จำนวน 21,747 ตัว จำนวนเกษตรกรที่เลี้ยงไก่พื้นเมือง 909 ครัว
เรือน เกษตรกรเลี้ยงลดลงร้อยละ 50 เนื่องจากเกิดโรคระบาดในสัตว์ปีก ไก่ที่เลี้ยงส่วนใหญ่
เป็นไก่พื้นเมือง มีไก่เนื้อบ้างเล็กน้อย

การประมง เกษตรกรนิยมเลี้ยงปลากินพืช พบว่ามีเกษตรกรเลี้ยงปลาในทุก
หมู่บ้าน โดยเฉพาะในหมู่ที่ 2

- แหล่งเงินทุน เกษตรกรส่วนใหญ่กู้เงินจากพ่อค้าคนกลาง กรณีที่ปลูกอย่างต่อเนื่องตลอดปี ซึ่งพ่อค้าคนกลางเป็นคนที่ส่งปัจจัยการผลิตให้ทุกอย่าง โดยเฉพาะส่งพันธุ์พืช ปุ๋ย
เคมี วัสดุอุปกรณ์ เมื่อเกษตรกรเก็บผลผลิตจำหน่าย พ่อค้าคนกลางให้คืนเฉพาะส่วนที่เป็นกำไร
คืน (หมุนเวียนตลอดปี โดยเฉพาะข้าว พืชไร่ พืชผัก) และกู้เงินจากสถาบันการเงินหลาย ๆ
แหล่ง เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน ธนาคารเพื่อการเกษตรฯ สหกรณ์เพื่อการเกษตร
และธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ

- รายได้ เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้จากภาคเกษตร 27,114 บาทต่อปี และรายได้
ได้นอกภาคเกษตร 50,000 บาทต่อปี (รับจ้าง ค่าขาย ฯลฯ)

- ภาวะหนี้สิน เกษตรกรส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 90 มีหนี้สินในระบบและนอก
ระบบ หนี้สินส่วนใหญ่เป็นการกู้เพื่อการศึกษาของบุตรหลาน

ภาพประกอบ 27 การใช้ประโยชน์ที่ดินของตำบลเขาชัยสน อำเภอลำเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง
ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย, 2547

ตำบลโคกม่วง อำเภอเขาชัยสน

- สภาพทั่วไปและอาณาเขต ตำบลโคกม่วง มีลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม ที่สูงหรือที่ดอนมีเพียงบางส่วนของพื้นที่ เป็นพื้นที่ลาดชันจากทิศตะวันตกไปทางด้านทิศตะวันออก มีหมู่บ้านทั้งหมด 14 หมู่บ้าน เป็นตำบลที่มีพื้นที่ทำการเกษตรมากที่สุดในอำเภอเขาชัยสน โดยมีพื้นที่การเกษตรทั้งหมด 42,069 ไร่ คราวเรือนเกษตรกรรมมีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 17.98 ไร่ แต่มีจำนวนประชากรน้อยที่สุด คือ 4,785 คน โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ จรด ตำบลควนขนุน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง

ทิศใต้ จรด ตำบลเขาชัยสน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง

ทิศตะวันออก จรด ตำบลเขาชัยสน อำเภอเขาชัยสน

ทิศตะวันตก จรด ตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง

- การใช้ประโยชน์ที่ดิน การใช้ประโยชน์ที่ดินแสดงในภาพประกอบ 28 ซึ่งแยกรายละเอียดเป็นการประกอบอาชีพในตำบลได้ดังนี้

ข้าวนาปี ส่วนใหญ่เกษตรกรในตำบลผลิตข้าวเพื่อบริโภคส่วนที่เหลือจะขายทั้งหมด 11,544 ไร่ จำนวนเกษตรกรที่ปลูกข้าว 1,417 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ใช้ข้าวพันธุ์ข้าวส่งเสริม ได้แก่ พันธุ์เล็บนก พันธุ์ 33 ทำนาปรังได้ประมาณ 1,857 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 530 กิโลกรัม พันธุ์ข้าวที่นิยมปลูกได้แก่ พันธุ์เตี้ยแดง และข้าวชัยนาท-1

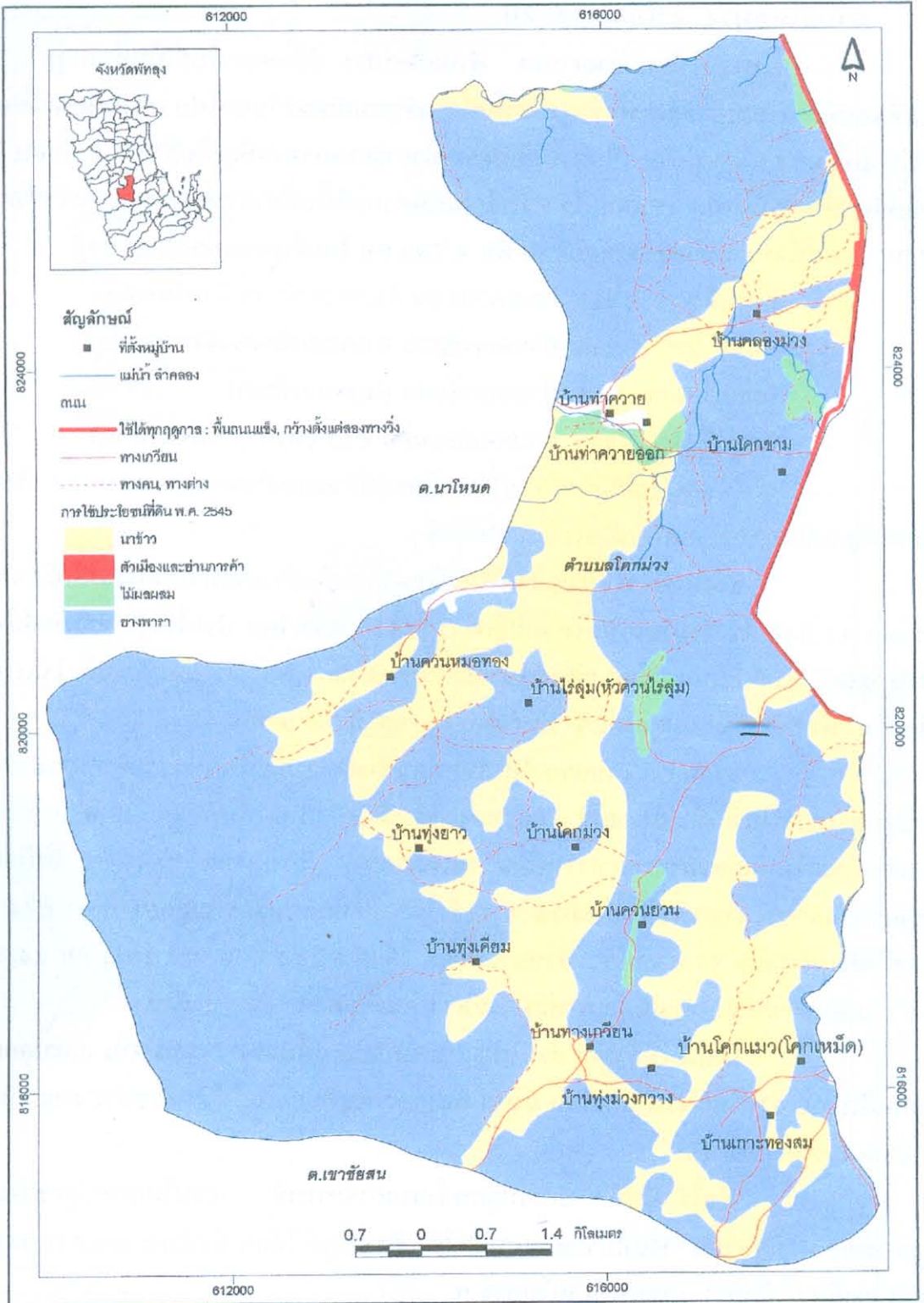
ยางพารา เกษตรกรในตำบลค่อนข้างที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมจากการทำนาหันมาปลูกยางพาราในพื้นที่นาหลายไร่ และหลายครัวเรือน เดิมมีพื้นที่ปลูก 22,622 ไร่ โดยเกษตรกรจะเริ่มปลูกยางพาราระหว่างเดือน พฤษภาคม - กรกฎาคม 2547 ซึ่งปัจจุบันเกษตรกรปลูกยางพาราเพิ่มขึ้นประมาณ 4,718 ไร่ จำนวนเกษตรกรที่ปลูกยางพารา 674 ราย พื้นที่ให้ผลผลิตแล้ว 24,632 ไร่ ส่วนยางพันธุ์ดี ได้แก่ RRIM 600, PB 255, PB 24, และ GT 1 เกษตรกรผลิตยางแผ่นคุณภาพดีมีประมาณร้อยละ 65

ไม้ผล ไม้ยืนต้น ส่วนใหญ่เกษตรกรปลูกไม้ผลแบบผสมผสาน และปลูกแบบสวนหลังบ้าน ส่วนใหญ่จะเป็นทุเรียน มังคุด ลองกอง พื้นที่ปลูกผลไม้ทั้งหมดประมาณ 595 ไร่ จำนวนเกษตรกร 91 ราย

พืชไร่ พืชผัก มีการปลูกหลังจากการทำนาปี ส่วนใหญ่จะปลูกช่วงเดือน กุมภาพันธ์ - มิถุนายน พื้นที่ประมาณ 500 ไร่ พืชที่ปลูก ได้แก่ ข้าวโพด แตงกวา แตงร้าน พริก มะเขือ ถั่วฝักยาว และพืชผักกินใบต่าง ๆ

โคพื้นเมือง จำนวน 4,561 ตัว จำนวนเกษตรกรที่เลี้ยง 703 ครัวเรือน ซึ่งเกษตรกรเลี้ยงเพิ่มขึ้นจากปีที่แล้ว (ปี 2546) ประมาณร้อยละ 20 เนื่องจากเกษตรกรผู้เลี้ยงได้ตื่นตัวตามยุทธศาสตร์ของจังหวัดพัทลุง

สุกรขุน จำนวน 1,116 ตัว จำนวนเกษตรกรที่เลี้ยง 65 ครัวเรือน ส่วนใหญ่เกษตรกรกู้เงินกองทุนหมู่บ้านละอานมาใช้เป็นเงินทุนในการเลี้ยง ทำให้สุกรล้นตลาด ราคาต่ำ

ภาพประกอบ 28 การใช้ประโยชน์ที่ดินของตำบลโคกม่วง อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพิจิตร
ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย, 2547

ผู้เลี้ยงขาดทุน เลยกเลิกอาชีพเลี้ยงสุกรไปแล้วประมาณร้อยละ 50 สำหรับอาหารที่ใช้เลี้ยงสุกรเป็นอาหารสำเร็จรูปจากร้านค้าทั่วไปทั้งในอำเภอและจังหวัด

เปิด ไก่ จำนวน 19,036 ตัว จำนวนเกษตรกรที่เลี้ยง 900 ครัวเรือน เกษตรกรเลี้ยงลดลง ร้อยละ 50 ส่วนใหญ่เนื่องจากเกิดโรคระบาดในสัตว์ปีก ไก่ที่เลี้ยงส่วนใหญ่เป็นไก่พื้นเมือง และไก่เนื้อจำนวน 3 ราย

การประมง เกษตรกรนิยมเลี้ยงปลากินเนื้อ และปลากินพืช ในเขตหมู่ที่ 5, 6, 9 และ 14

- แหล่งเงินทุน เกษตรกรส่วนใหญ่กู้เงินจากพ่อค้าคนกลางกรณีที่ปลูกอย่างต่อเนื่องตลอดปี ซึ่งพ่อค้าคนกลางเป็นคนที่ส่งปัจจัยการผลิตให้ทุกอย่าง โดยเฉพาะพันธุ์พืช ปุ๋ยเคมี และวัสดุอุปกรณ์ เมื่อเกษตรกรเก็บผลผลิตจำหน่ายพ่อค้าคนกลางจะให้คืนเฉพาะส่วนที่เป็นกำไรคืน (หมุนเวียนตลอดปี โดยเฉพาะข้าว พืชไร่ พืชผัก) และกู้เงินจากสถาบันการเงินหลาย ๆ แหล่ง เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) และธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ

- รายได้ เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้จากภาคเกษตร 35,000 บาทต่อปี และรายได้นอกภาคเกษตร 50,000 บาทต่อปี (รับจ้าง ค่าขาย ฯลฯ)

- ภาวะหนี้สิน เกษตรกรส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 90 มีหนี้สินในระบบและนอกระบบ หนี้สินส่วนใหญ่เป็นการกู้เพื่อการศึกษาของบุตรหลาน

ตำบลทานโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน

- สภาพทั่วไปและอาณาเขต ตำบลทานโพธิ์พื้นที่มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม ที่สูงหรือที่ดอนมีเพียงบางส่วน ได้แก่ เขตติดต่อทางรถไฟ ลักษณะพื้นที่จะลาดชันจากทิศตะวันตกไปทางด้านทิศตะวันออก มีหมู่บ้านทั้งหมด 11 หมู่บ้าน เกษตรกรในตำบลทานโพธิ์มีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 16.40 ไร่ต่อครัวเรือน จำนวนแรงงานภายในครัวเรือนเฉลี่ยครัวเรือนละ 3 คน รายได้เฉลี่ยทั้งตำบลประมาณ 35,000 บาทต่อครัวเรือน ครัวเรือนทั้งหมด 1,725 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนเกษตรกร 1,582 ครัวเรือน มีอาณาเขตของตำบล ดังนี้

ทิศเหนือ จรด ตำบลควนมะพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

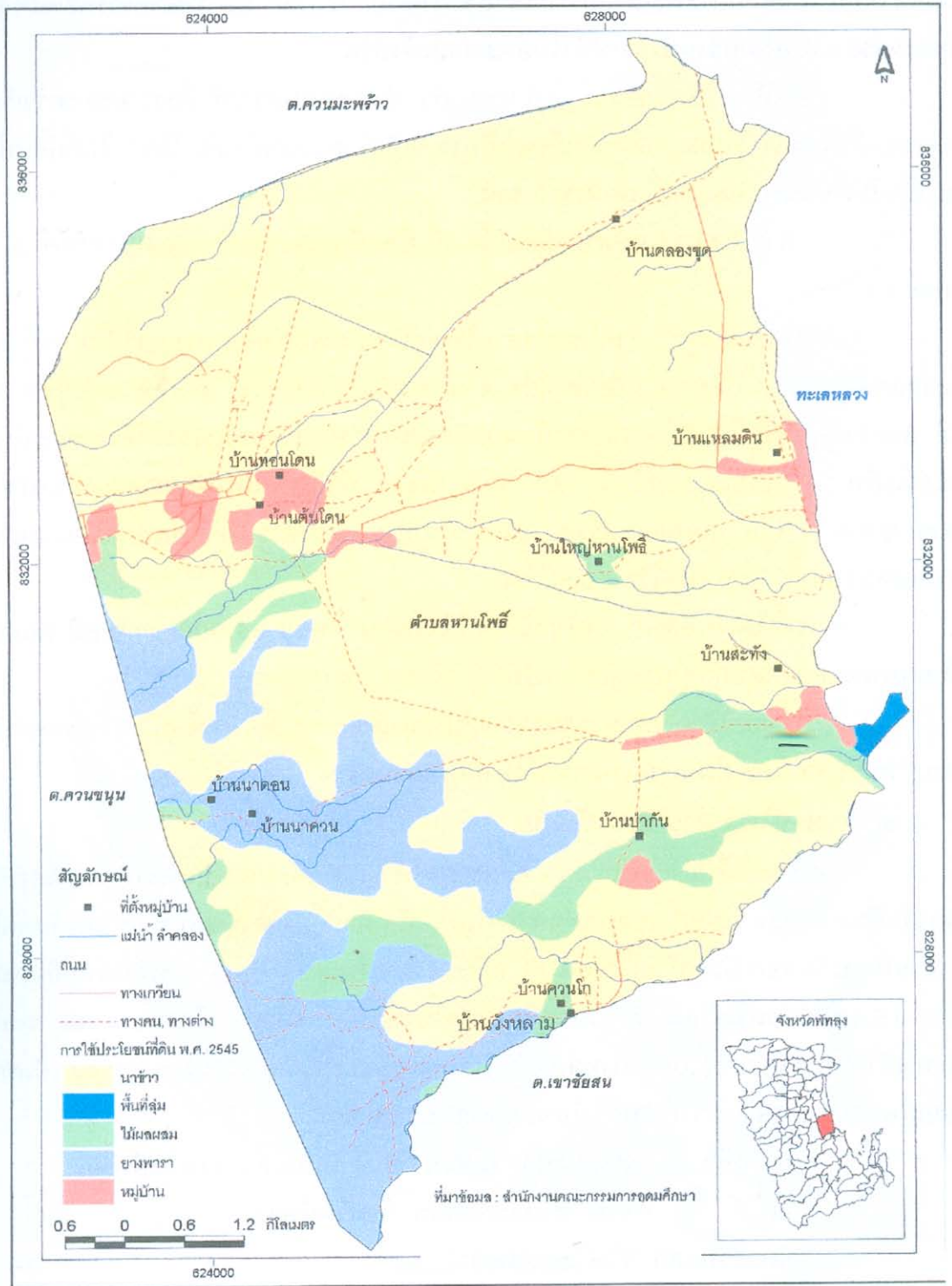
ทิศใต้ จรด ตำบลเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง

ทิศตะวันออก จรด ทะเลหลวง

ทิศตะวันตก จรด ตำบลควนขนุน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง

- การใช้ประโยชน์ที่ดิน การใช้ประโยชน์ที่ดินแสดงในภาพประกอบ 29 ซึ่งแยกรายละเอียดเป็นการประกอบอาชีพในตำบลได้ดังนี้

ข้าวนาปี ส่วนใหญ่เกษตรกรในตำบลทานโพธิ์ผลิตข้าวเพื่อจำหน่ายเป็นอาชีพหลัก มีพื้นที่ปลูกทั้งหมด 29,118 ไร่ จำนวนเกษตรกรที่ปลูกข้าว 1,336 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ใช้

ภาพประกอบ 29 การใช้ประโยชน์ที่ดินของตำบลลานโพธิ์ อำเภอไชยสนจังหวัดพัทลุง
ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย, 2547

ข้าวพันธุ์ส่งเสริม ได้แก่ พันธุ์เลี้ยงพัทลุง เล็บนก ชัยนาท หอมประทุม ผลผลิตเฉลี่ย 350 กิโลกรัมต่อไร่

ข้าวนาปรัง ส่วนใหญ่ปลูกที่หมู่ที่ 3, 5, 9 และหมู่ที่ 10 ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีระบบน้ำชลประทาน สามารถทำนาปรังได้ประมาณ 7,000 - 10,000 ไร่ ส่วนหมู่ที่ 1, 2, 4, 6, 7, 8 และ หมู่ที่ 11 ก็มีการทำนาปรังทุกหมู่บ้านแต่ทำเพียงเล็กน้อย มีผลผลิตเฉลี่ย 350 - 450 กิโลกรัมต่อไร่

ยางพารา เกษตรกรในตำบลหวนโพธิ์ค่อนข้างที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมจากการทำนาหันมาปลูกยางพาราในพื้นที่นาหลายไร่ และหลายครัวเรือน เดิมมีพื้นที่ปลูกยางพารา 2,428 ไร่ จำนวนเกษตรกร 561 ครัวเรือน แต่ขณะนี้ระหว่างเดือน พฤษภาคม - กรกฎาคม 2547 เกษตรกรปลูกยางพาราเพิ่มขึ้นประมาณ 1,500 ไร่ จำนวนเกษตรกร 145 ราย และมีพื้นที่ให้ผลผลิตแล้ว 2,093 ไร่ ส่วนใหญ่ยางพันธุ์ดี ได้แก่ RRIM 600, PB 255, PB 24, และ GT 1 ในส่วนของผลผลิตพบว่าเกษตรกรผลิตยางแผ่นคุณภาพต่ำเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากความเคยชินและมีภารกิจหลาย ๆ กิจกรรม ลักษณะการใช้ปุ๋ยเคมีของเกษตรกรจะใช้ในปริมาณน้อย และไม่ค่อยถูกต้องตามหลักวิชาการ

ไม้ผล ไม้ยืนต้น ส่วนใหญ่เกษตรกรปลูกไม้ผลแบบผสมผสาน และปลูกแบบสวนหลังบ้าน ไม้ผลที่ปลูกส่วนใหญ่จะเป็นมะม่วง กระท้อน ส้มโชกุน พื้นที่ประมาณ 1,503 ไร่ จำนวนเกษตรกร 217 ครัวเรือน

พืชไร่ พืชผัก มีการปลูกหลังจากการทำนาปี ส่วนใหญ่จะปลูกช่วงเดือน กุมภาพันธ์ - มิถุนายน พื้นที่ประมาณ 1,080 ไร่ พืชที่ปลูก ได้แก่ ถั่วเขียว ข้าวโพด แตงกวา แตงร้าน พริก มะเขือ ถั่วฝักยาว และผักกินใบต่าง ๆ

โคพื้นเมือง จำนวน 3,561 ตัว จำนวนเกษตรกรที่เลี้ยง 912 ครัวเรือน โดยเกษตรกรเลี้ยงลดลงจากปีที่แล้วประมาณ 200 ตัว เนื่องจากเกษตรกรผู้เลี้ยงนั้นเลี้ยงแบบปล่อยทุ่ง ขณะที่ทุ่งนาร้างกลายเป็นพื้นที่ปลูกยางพาราและปาล์มน้ำมัน

สุกรขุน จำนวน 3,268 ตัว จำนวนเกษตรกรที่เลี้ยง 171 ครัวเรือน โดยเกษตรกรเลี้ยงลดลงจากปีที่แล้วประมาณร้อยละ 50 โดยส่วนใหญ่เกษตรกรกู้เงินหมู่บ้านละล้านมาเลี้ยง ทำให้สุกรล้มตลาตราค่าผู้เลี้ยงขาดทุน เลยกเลิกอาชีพเลี้ยงสุกรไปประมาณร้อยละ 50 อาหารที่เลี้ยงเป็นอาหารสำเร็จรูปจากร้านค้าทั่วไปในอำเภอและจังหวัด

เป็ด ไก่ จำนวน 35,000 ตัว จำนวนเกษตรกรที่เลี้ยง 395 ครัวเรือน เกษตรกรเลี้ยงลดลงร้อยละ 50 ส่วนใหญ่เนื่องจากเกิดโรคระบาดในสัตว์ปีก ไก่ที่เลี้ยงส่วนใหญ่เป็นไก่พื้นเมือง และไก่เนื้อบ้างเล็กน้อย ประมาณ 5 ราย

การประมง มีการเลี้ยงปลาจำนวน 4 หมู่บ้าน ซึ่งตั้งอยู่บริเวณริมทะเลสาบ ได้แก่ หมู่ที่ 4, 6, 7 และหมู่ที่ 8 ปลาที่เลี้ยง ได้แก่ ปลานิลแดง ปลาแรด ปลาตะเพียน ปลาตูก ปลาชะโด จำนวน 722 บ่อ จำนวนเกษตรกรที่เลี้ยงปลา 106 ครัวเรือน

- แหล่งเงินทุน เกษตรกรส่วนใหญ่กู้เงินจากพ่อค้าคนกลางกรณีที่ปลูกอย่างต่อเนื่องตลอดปี ซึ่งพ่อค้าคนกลางเป็นคนที่ส่งปัจจัยการผลิตให้ทุกอย่าง โดยเฉพาะส่งพันธุ์พืช ปุ๋ย เคมี วัสดุอุปกรณ์ และเมื่อเกษตรกรเก็บผลผลิตจำหน่ายพ่อค้าคนกลางให้คืนเฉพาะส่วนที่เป็นกำไรคืน (หมุนเวียนตลอดปี โดยเฉพาะข้าว พืชไร่ พืชผัก) และกู้เงินจากสถาบันการเงินหลาย ๆ แหล่ง เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน ธนาคารเพื่อการเกษตร สหกรณ์เพื่อการเกษตร และธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ

- รายได้ เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้จากภาคเกษตร 35,000 บาทต่อปี และรายได้นอกภาคเกษตร 50,000 บาทต่อปี (รับจ้าง ค่าขาย ฯลฯ)

- ภาวะหนี้สิน เกษตรกรส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 90 มีหนี้สินในระบบและนอกระบบ หนี้สินส่วนใหญ่เป็นการกู้เพื่อการศึกษาของบุตรหลาน

ตำบลควนขนุน อำเภอเขาชัยสน

- สภาพทั่วไปและอาณาเขต ตำบลควนขนุนมีพื้นที่ทำการเกษตรน้อยที่สุดในอำเภอเขาชัยสน เกษตรกรในตำบลควนขนุนมีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 5 - 15 ไร่/ครัวเรือน มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 10.46 ไร่/ครัวเรือน จำนวนแรงงานภายในครัวเรือนเฉลี่ยครัวเรือนละ 3 คน รายได้เฉลี่ยทั้งตำบลประมาณ 20,602 บาทต่อครัวเรือน มีครัวเรือนทั้งหมด 1,936 ครัวเรือน ครัวเรือนเกษตรกร 1,568 ครัวเรือน ประชากรจำนวน 7,893 คน พื้นที่ทำกิน 20,252 ไร่ เป็นที่ดินตนเอง 18,751 ไร่ เช่าที่ดิน 980 ไร่ และอาศัยทำกิน 479 ไร่ โดยมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ จรด ตำบลตำนาน อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

ทิศใต้ จรด ตำบลเขาชัยสน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง

ทิศตะวันออก จรด ตำบลนาโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง

ทิศตะวันตก จรด ตำบลโคกม่วง อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง และตำบล

นาโหนด อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

- สภาพภูมิประเทศ พื้นที่ของตำบลควนขนุน มีหลายลักษณะ คือ มีทั้งที่ราบที่ราบลุ่ม และที่เนินควน ซึ่งมีอยู่ทั่วไปทุกหมู่บ้าน ดังนี้

1) ที่ราบสูงจากระดับน้ำทะเลระหว่าง 5 - 10 เมตร เป็นพื้นที่มากที่สุดประมาณร้อยละ 60 ของพื้นที่ตำบล ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ทั่วไปในทุกหมู่บ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ทางด้านทิศเหนือของตำบล คือ หมู่ที่ 4, 7, 8, 9 และ หมู่ที่ 10 ทางตอนกลางและทางทิศใต้ คือ หมู่ที่ 1, 2 และหมู่ที่ 3

2) ที่ราบลุ่ม สูงจากระดับน้ำทะเลระหว่าง 0 - 5 เมตร มีพื้นที่ประมาณร้อยละ 25 ของพื้นที่ทั้งตำบล พื้นที่ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ทางตอนกลางและตามแนวด้านทิศตะวันออก คือ พื้นที่ริมควนโก ในหมู่ที่ 5, 6 และหมู่ที่ 7

- อุณหภูมิและสภาพอากาศ ลักษณะภูมิอากาศของตำบลควนขนุนมีลักษณะร้อนชื้น เพราะพื้นที่ของตำบลตั้งอยู่ในเขตภาคใต้ตอนกลาง ซึ่งได้รับลมมรสุมถึงสองทาง คือ ลมมรสุมจากชายฝั่งตะวันออกเฉียงใต้และได้รับมรสุมจากทะเลด้านตะวันตกมหาสมุทรอินเดีย ฤดูฝนจะเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึงเดือนธันวาคม ฝนแล้งในเดือนเมษายน โอกาสที่ฝนตกประมาณ 80 - 120 วันต่อปี

- การใช้ประโยชน์ที่ดิน การใช้ประโยชน์ที่ดินแสดงในภาพประกอบ 30 ซึ่งแยกรายละเอียดเป็นการประกอบอาชีพในตำบลได้ดังนี้

ข้าวนาปี ส่วนใหญ่เกษตรกรในตำบลผลิตข้าวเป็นอาชีพหลัก เพื่อบริโภคและจำหน่าย มีพื้นที่ปลูกทั้งหมด 12,280 ไร่ จำนวนเกษตรกรที่ปลูกข้าว 987 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ใช้ข้าวพันธุ์ส่งเสริม ได้แก่ พันธุ์เสียงพัทลุง เสียบนง ผลผลิตเฉลี่ย 380 กิโลกรัมต่อไร่

ข้าวนาปรัง ส่วนใหญ่เกษตรกรปลูกในพื้นที่เกือบทุกหมู่บ้าน ซึ่งเป็นพื้นที่มีระบบน้ำชลประทานสามารถทำนาปรังได้ พื้นที่ประมาณ 5,160 ไร่ จำนวนเกษตรกรที่ปลูกข้าวนาปรัง 547 ครัวเรือน ผลผลิตเฉลี่ยประมาณ 400 กิโลกรัมต่อไร่

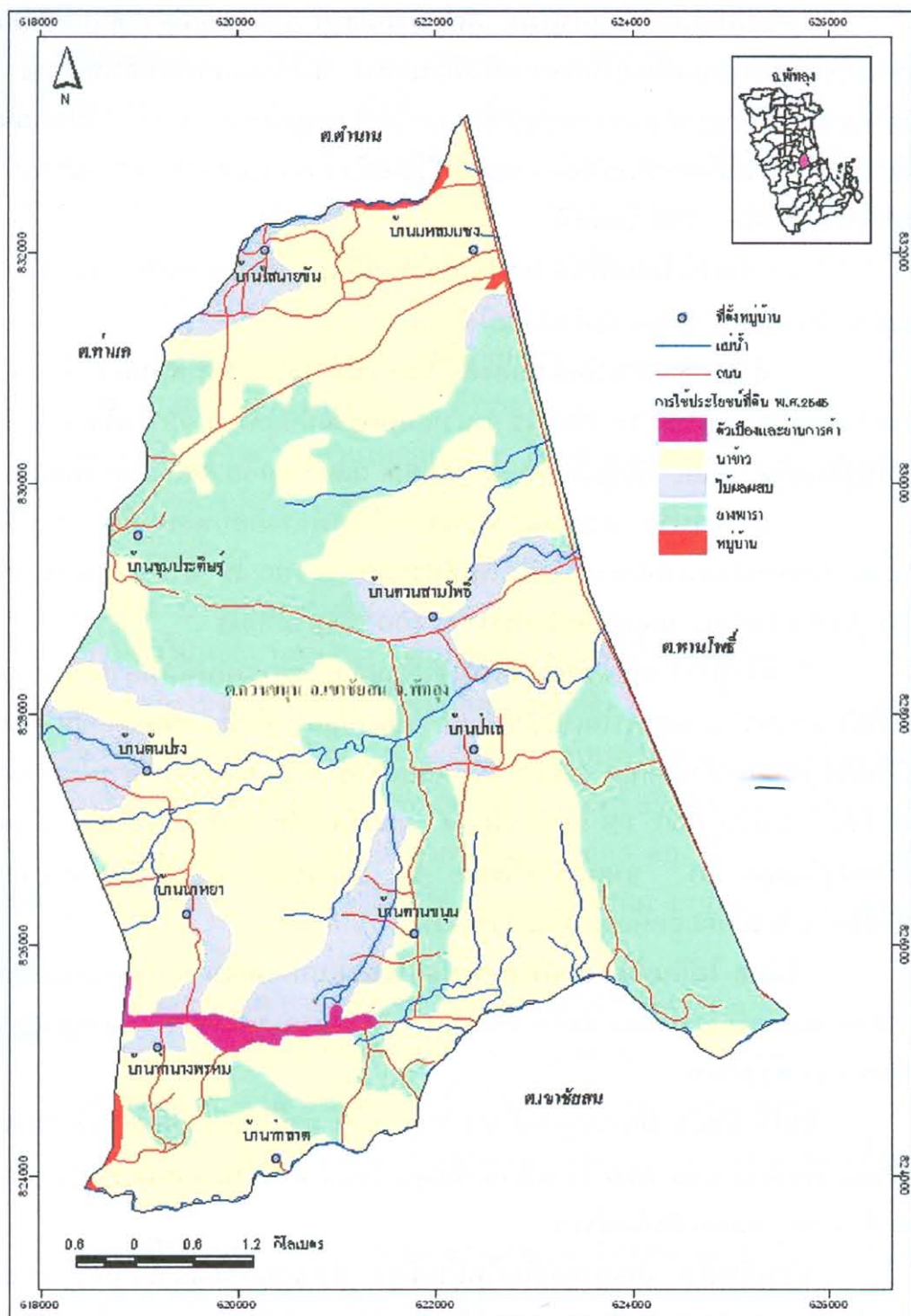
ยางพารา เกษตรกรในตำบลเดิมจะปลูกยางพาราบนพื้นที่ควน แต่ปัจจุบันเมื่อยางพารามีราคาแพง เกษตรกรได้เปลี่ยนพฤติกรรมมาปลูกในพื้นที่นาดอนมากขึ้น ตำบลควนขนุนมีพื้นที่ปลูกยางพาราทั้งหมด 6,913 ไร่ เกษตรกร 928 ครัวเรือน ส่วนใหญ่จะปลูกยางพันธุ์ดี ได้แก่ RRIM 600, PB 255, PB 24 ผลผลิตเฉลี่ย 260 กิโลกรัมต่อไร่ เกษตรกรผลิตยางแผ่นร้อยละ 60 ขายน้ำยางร้อยละ 40 กิจกรรมการใช้ปุ๋ยเคมีของเกษตรกรใช้ในปริมาณน้อย และไม่ค่อยถูกต้องตามหลักวิชาการ

ไม้ผล ไม้ยืนต้น เกษตรกรจะปลูกไม้ผลแบบผสมผสาน และปลูกแบบสวนหลังบ้าน ส่วนใหญ่จะเป็นกระท้อน ส้มโอ ส้มโชกุน เงาะ มังคุด ทุเรียน พื้นที่ประมาณ 764 ไร่ เกษตรกร 254 ครัวเรือน

พืชไร่ พืชผัก มีการปลูกหลังจากการทำนาปี ส่วนใหญ่จะปลูกช่วงเดือนกุมภาพันธ์ - สิงหาคม พื้นที่ประมาณ 510 ไร่ ชนิดพืชที่ปลูก ได้แก่ แตงร้าน แตงกวา พริก มะเขือ ถั่วฝักยาว ข้าวโพด และผักกินใบต่างๆ

การเลี้ยงโค เกษตรกรเลี้ยงโคพื้นเมือง ประมาณร้อยละ 60 และโคเนื้อลูกผสมประมาณร้อยละ 40 จำนวนโคทั้งหมด 2,977 ตัว เกษตรกรเลี้ยงโค 691 ครัวเรือน ลักษณะการเลี้ยงแบบปล่อยทุ่ง และมีการปลูกหญ้า เลี้ยงในโรงเรือน

การเลี้ยงสุกร จำนวน 9,342 ตัว เกษตรกรเลี้ยง 215 ครัวเรือน เกษตรกรเลี้ยงลดลงจากปี 2546 เนื่องจากปัญหาสุกรล้นตลาด ราคาตกต่ำผู้เลี้ยงขาดทุนและประกอบกับอาหารมีราคาสูง

ภาพประกอบ 30 การใช้ประโยชน์ที่ดินของตำบลควนขนุน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง
ที่มา : ฝ่ายข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2543

การเลี้ยงไก่ ส่วนใหญ่เลี้ยงไก่พื้นเมือง จำนวน 21,353 ตัว เกษตรกรเลี้ยง 983 ครัวเรือน ส่วนเลี้ยงไก่เนื้อเลี้ยง 4 ครัวเรือน มีแนวโน้มการเลี้ยงลดลง เนื่องจากเกิดโรคระบาดในสัตว์ปีก

การเลี้ยงเป็ดเนื้อ เกษตรกรส่วนใหญ่เลี้ยงเป็ดเทศ จำนวน 2,471 ตัว เกษตรกรเลี้ยง 222 ครัวเรือน และมีแนวโน้มการเลี้ยงลดลงเนื่องจากเกิดโรคระบาดในสัตว์ปีก

การประมง การทำประมงในตำบลมี 2 แบบ คือ การทำประมงในแหล่งน้ำธรรมชาติ เนื่องจากตำบลควนขนุนมีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญหลายแห่ง สัตว์น้ำตามธรรมชาติ แม้ปัจจุบันจะลดลงจากเดิมมากแต่ยังพอมิให้ประชาชนได้จับขาย มีประมงหมู่บ้าน 1 แห่ง คือ ทะเลพระ แต่สัตว์น้ำตามธรรมชาติยังมีไม่เพียงพอต่อการบริโภค จึงมีการเลี้ยงปลาในบ่อ ส่วนใหญ่มีการเลี้ยงปลาน้ำจืด เช่น ปลานิล ปลาดุก ปลาตะเพียน ปลาดุก ปลาหมอ ฯลฯ จำนวน 409 บ่อ เกษตรกรเลี้ยง 395 ครัวเรือน

- แหล่งเงินทุน เกษตรกรส่วนใหญ่ กู้เงินจากสถาบันการเงินหลายแห่ง ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ และธนาคารพาณิชย์ ต่าง ๆ และมีเกษตรกรบางรายกู้เงินจากพ่อค้าคนกลางในกรณีที่ปลูกพืชไร่ต่อพืชผัก โดยพ่อค้าคนกลางเป็นคนที่ส่งปัจจัยการผลิตให้ทุกอย่าง โดยเฉพาะพันธุ์พืช ปุ๋ยเคมี และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เมื่อเกษตรกรเก็บผลผลิตจำหน่ายพ่อค้าคนกลางให้คืนเฉพาะส่วนที่เป็นกำไรคืน

- รายได้ เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้จากภาคเกษตร 20,602 บาทต่อปี และรายได้นอกภาคเกษตร 8,000 บาทต่อปี (รับจ้าง ค้าขาย ฯลฯ)

- ภาวะหนี้สิน เกษตรกรส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 90 มีหนี้สินในระบบและนอกระบบ หนี้สินส่วนใหญ่เป็นการกู้เพื่อการศึกษาของบุตรหลาน

4. สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษาโครงการย่อยที่ 5 อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

4.1 อำเภอเมืองพัทลุง

- ที่ตั้งและอาณาเขต ตั้งอยู่ทางตอนกลางค่อนไปทางทิศตะวันออกและทิศเหนือของจังหวัด ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบและที่ราบลุ่มบริเวณชายฝั่งทะเลสาบสงขลา มีพื้นที่ทั้งหมด 267,138 ไร่ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 14 ตำบล อยู่ในเขตเทศบาล 1 ตำบล คือ ตำบลคูหาสวรรค์ อีก 13 ตำบลอยู่นอกเขตเทศบาล แบ่งเป็น 139 หมู่บ้าน ที่ว่าการอำเภอตั้งอยู่ที่ถนนทุกขราษฎร์ ตำบลคูหาสวรรค์ ในเขตเทศบาลเมืองพัทลุง (สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองพัทลุง, 2535) มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอต่างๆ (ภาพประกอบ 31) คือ

ทิศเหนือ จรด อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ทิศใต้ จรด อำเภอเขาชัยสน และอำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง

ทิศตะวันออก จรด ทะเลสาบสงขลา

ทิศตะวันตก จรด กิ่งอำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง

- สภาพภูมิอากาศ อำเภอเมืองพัทลุง มีสภาพอากาศที่ไม่ร้อนจัดหรือไม่หนาวจัด ค่อนข้างชื้น มีอุณหภูมิอยู่ระหว่าง 17.7 - 37.7 องศาเซลเซียส ในช่วงเดือนพฤศจิกายนและ ธันวาคม เป็นช่วงที่มีฝนตกมากที่สุดเพราะได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมพื้นที่การเกษตรเป็นประจำเกือบทุกปี บางปีทำให้นาข้าวเสียหายเป็นจำนวนมาก ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายนจะมีฝนตกน้อยกว่าในช่วงอื่นๆ ของปี ในช่วงนี้เป็นต้นฤดู กาลเพาะปลูกพืชฤดูแล้ง จนถึงเดือนมิถุนายน และฝนจะตกทั้งช่วงในเดือนมิถุนายนถึงสิงหาคม การทิ้งช่วงระยะนี้บางปีไม่สามารถปลูกพืชฤดูแล้งได้ โดยเฉพาะข้าวนาปรังเนื่องจากขาดน้ำ และในเขตชลประทานก็ยิ่งเสียหายบ้างเนื่องจากกักเก็บน้ำไว้ได้น้อย มีปริมาณน้ำฝนรวมเฉลี่ย 1,992.3 มิลลิเมตรต่อปี

- ลักษณะทางนิเวศวิทยาการเกษตร อำเภอเมืองพัทลุงมีลักษณะพื้นที่ลาดเทจาก เทือกเขาบรรทัดทางทิศตะวันตกสู่ทะเลสาบสงขลาทางทิศตะวันออก มีเขตการปลูกพืชอยู่ 4 เขต คือ (1) เขตเทือกเขาบรรทัดประกอบด้วยหินแกรนิตเป็นส่วนใหญ่ เหมาะสำหรับปลูกไม้ผล และไม้ยืนต้น (2) เขตบริเวณไหล่เขามีลักษณะเป็นลูกคลื่นลอนลาดถึงลอนชัน เป็นดินที่เกิดจากการทับถมชะล้างของเทือกเขาบรรทัด เหมาะสำหรับปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น และพืชไร่ (3) เขตที่ราบน้ำท่วม เป็นดินจากตะกอนลำนํ้า สภาพดินส่วนใหญ่เป็นดินเหนียวใช้สำหรับการทำนา และ(4) เขตชายทะเลสาบสงขลา เป็นที่ลุ่มน้ำท่วมอยู่เป็นเวลานานและเกิดอันตรายขนานไปกับ ทะเลสาบสงขลา

4.2 สภาพพื้นที่ในระดับตำบล

ตำบลลำปำ

- ที่ตั้งและอาณาเขต ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอเมืองพัทลุง อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอประมาณ 11 กิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 11 หมู่บ้าน มีพื้นที่ทั้งหมด 26,924 ไร่ (สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองพัทลุง, 2543ก) มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่างๆ (ภาพประกอบ 32) คือ

ทิศเหนือ จรด ตำบลนางตุง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

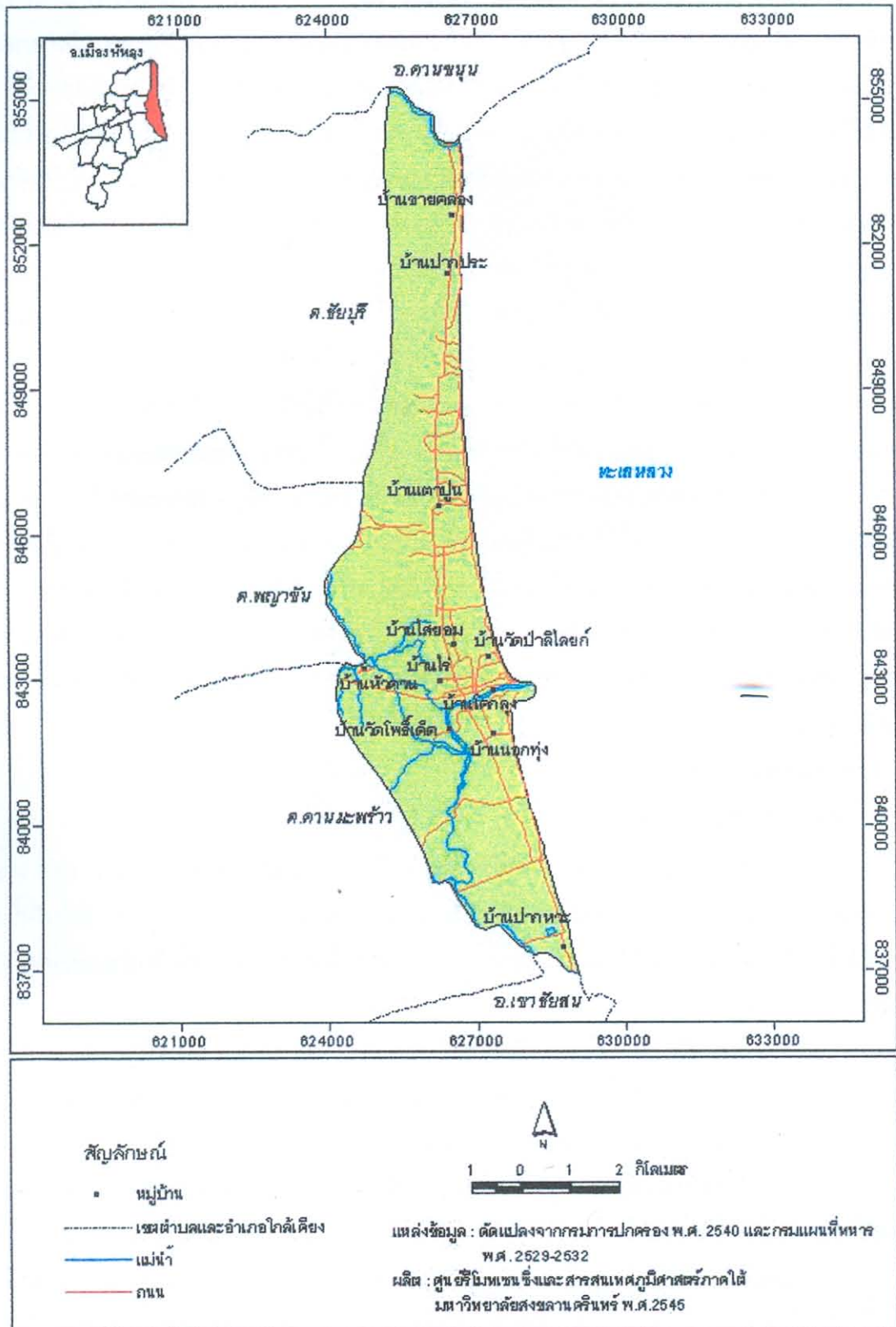
ทิศใต้ จรด ตำบลทานโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง

ทิศตะวันออก จรด ทะเลสาบสงขลา

ทิศตะวันตก จรด ตำบลควนมะพร้าว ตำบลพญาขัน และตำบลชัยบุรี อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง

- เส้นทางคมนาคม ตำบลลำปำมีเส้นทางคมนาคมทางบกสายหลัก ดังนี้ ถนนลาดยาง จากอำเภอเมืองพัทลุงถึงชายทะเลสาบสงขลา (หาดแสนสุขลำปำ) ระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร

ถนนลาดยาง รพช. สายลำปำ-ปากหะ ยาวประมาณ 6 กิโลเมตร ผ่านหมู่ที่ 6 บ้านนอกทุ่ง และหมู่ที่ 9 บ้านโพธิ์เต็ด

ภาพประกอบ 32 แผนที่แสดงอาณาเขตการปกครอง และแหล่งน้ำ ต.ลำปำ อ. เมือง จ.พัตถุง

ถนนลาดยาง รพช. สายลำป่า-ปากประเหนือ ยาวประมาณ 7 กิโลเมตร ผ่าน หมู่ที่ 5 บ้านไร่ หมู่ที่ 3 บ้านเตาปูน และหมู่ที่ 7 บ้านวัดป่าลิไลยก์

ถนนโยธาธิการ สายลำป่า-เตาปูน ยาวประมาณ 2 กิโลเมตร

- สภาพภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศ สภาพภูมิประเทศตำบลลำป่าเป็นพื้นที่ราบและเป็นลอนลูกคลื่น ริมทะเลสาบเป็นเนินสันดอนลาดต่ำลงมาทางทิศตะวันตก ซึ่งเป็นที่ลุ่ม มีน้ำขังตลอดปี ทำให้บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านหัวควน หมู่ที่ 3 บ้านเตาปูน หมู่ที่ 4 บ้านโคกลุง หมู่ที่ 8 บ้านปากประ และหมู่ที่ 11 บ้านชายคลอง ซึ่งเป็นพื้นที่นาลึก ทำนาปีไม่ได้ผล เพราะมีน้ำท่วมขังเป็นเวลานานทำให้น้ำข้าวเสียหายทุกปี ส่วนทางทิศตะวันออกริมชายฝั่งทะเลสาบสงขลาเป็นที่สูง พื้นที่นาเป็นนาดอน เกษตรกรใช้เป็นที่อยู่อาศัย ปลูกข้าว และปลูกผัก พื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลลำป่ามีโอกาสฝนตกน้อยกว่า 60 วันต่อปี มีเพียงบางส่วนที่มีโอกาสฝนตก ระหว่าง 60-80 วันต่อปี

- ลักษณะดิน ตำบลลำป่ามีลักษณะดินที่สำคัญๆ แบ่งตามกลุ่มชุดดิน ได้แก่ กลุ่มชุดดินที่ 6 กลุ่มชุดดินที่ 4 และกลุ่มชุดดินที่ 16 (กองสำรวจและจำแนกดิน, ม.ป.ป.) มีรายละเอียด ดังนี้

กลุ่มชุดดินที่ 6 เป็นกลุ่มชุดดินที่มีเนื้อดินเป็นพวกดินเหนียว ดินบนมีสีเทาแก่ ดินล่างมีสีน้ำตาลอ่อนหรือสีเทา กลุ่มดินนี้เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำนํ้า เป็นดินลึกมาก มีการระบายน้ำเลว พบบริเวณพื้นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบ มีความลาดชัน 0-1 เปอร์เซ็นต์ ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำหรือค่อนข้างต่ำ ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงกรดแก่ มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 4.5-5.5 ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่ใช้ทำนาหรือใช้ปลูกพืชล้มลุกในช่วงฤดูแล้ง ตัวอย่างชุดดินที่อยู่ในกลุ่มนี้ ได้แก่ ชุดดินบางนรา ชุดดินมโนรมย์ ชุดดินเชียงราย ชุดดินนครพนม ชุดดินปากท่อ ชุดดินสุโขทัย ชุดดินท่าศาลา ชุดดินแกลง ชุดดินคลองขุด และชุดดินสตูล เป็นต้น

กลุ่มชุดดินที่ 14 เป็นกลุ่มดินที่มีเนื้อดินเป็นพวกดินเหนียว ดินบนมีสีน้ำตาลหรือสีเทาปนดำ ซึ่งมีปริมาณอินทรีย์วัตถุสูง ดินล่างมีสีเทา ดินล่างช่วงลึกกว่า 80 เซนติเมตร มีลักษณะเป็นดินเลนสีเทาปนเขียวที่มีสารกำมะถันมาก พบบริเวณที่ลุ่มต่ำชายฝั่งทะเลหรือบริเวณพื้นที่พรุ มีความลาดชัน 0-1 เปอร์เซ็นต์ เป็นดินลึก มีการระบายน้ำเลวมาก มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติค่อนข้างต่ำ ปฏิกริยาดินเป็นกรดแก่ มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างน้อยกว่า 4.5 ปัญหาสำคัญในการใช้ประโยชน์ คือ ดินเป็นกรดกำมะถันหรือเป็นดินเปรี้ยวจัด และในช่วงฤดูเพาะปลูกมักมีปัญหาเรื่องน้ำท่วมเกิดขึ้นเสมอๆ ตัวอย่างชุดดินที่อยู่ในกลุ่มนี้ ได้แก่ ชุดดินระแงะ และชุดดินตันไทร

กลุ่มชุดดินที่ 16 เป็นกลุ่มดินที่มีเนื้อดินเป็นพวกดินร่วนปนทรายแป้ง สีดินเป็นสีน้ำตาลอ่อนหรือสีน้ำตาลปนเทา ในดินชั้นล่างมีจุดประสีน้ำตาลเข้ม สีเหลืองหรือสีแดง กลุ่มดินนี้เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำนํ้า พบบริเวณพื้นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ

มีความลาดชัน 0-1 เปอร์เซ็นต์ เป็นดินลึกมาก มีการระบายน้ำเร็ว มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำหรือค่อนข้างต่ำ ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงกรดปานกลาง มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 5.0-6.0 ปัญหาสำคัญในการใช้ประโยชน์ คือ ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ และหน้าดินแน่นที่บ่งทำให้ข้าวแตกกอได้ยาก ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่ใช้ทำนา ตัวอย่างชุดดินที่อยู่ในกลุ่มนี้ ได้แก่ ชุดดินหินกอง ชุดดินศรีเทพ ชุดดินลำปาง ชุดดินพานทอง และชุดดินเกาะใหญ่ เป็นต้น

- แหล่งน้ำ ตำบลลำปำมีแหล่งน้ำใช้ในการเกษตร ดังนี้

น้ำจากทะเลสาบสงขลา มีหมู่บ้านที่อยู่ติดทะเลสาบสงขลา ได้แก่ หมู่ที่ 6 บ้านนอกทุ่ง หมู่ที่ 7 บ้านวัดป่าลิไลยก์ หมู่ที่ 8 บ้านปากประ หมู่ที่ 10 บ้านปากหวะ และหมู่ที่ 11 บ้านชายคลอง

คลองปากประ อยู่ในเขตหมู่ที่ 11 บ้านชายคลอง ยาวประมาณ 6 กิโลเมตร มีน้ำตลอดปี

คลองหัวควน อยู่ในเขตหมู่ที่ 1 บ้านหัวควนยาวประมาณ 3 กิโลเมตร มีพื้นที่รับน้ำประมาณ 850 ไร่ ในฤดูแล้งมีน้ำไม่พอ

คลองลำปำ อยู่ในเขตหมู่ที่ 4 บ้านโคกลุง หมู่ที่ 6 บ้านนอกทุ่ง และหมู่ที่ 9 บ้านโพธิ์เต็ด ยาวประมาณ 5 กิโลเมตร ใช้น้ำได้ตลอดปี

คลองโพธิ์หม้อ อยู่ในเขตหมู่ที่ 6 บ้านนอกทุ่ง และหมู่ที่ 9 บ้านโพธิ์เต็ด ยาวประมาณ 3 กิโลเมตร เป็นคลองขุดลอกใหม่ เพื่อดึงน้ำจากทะเลสาบไปใช้ในการเกษตรในฤดูแล้ง มีพื้นที่รับน้ำประมาณ 930 ไร่

- การใช้ที่ดิน ตำบลลำปำมีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 10,735 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 39.87 ของพื้นที่ทั้งหมด เป็นพื้นที่ถือครองเพื่อการทำนา 7,104 ไร่ ปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้น 669 ไร่ ปลูกพืชไร่ พืชผัก และอื่นๆ 284 ไร่

ตำบลท่าแค

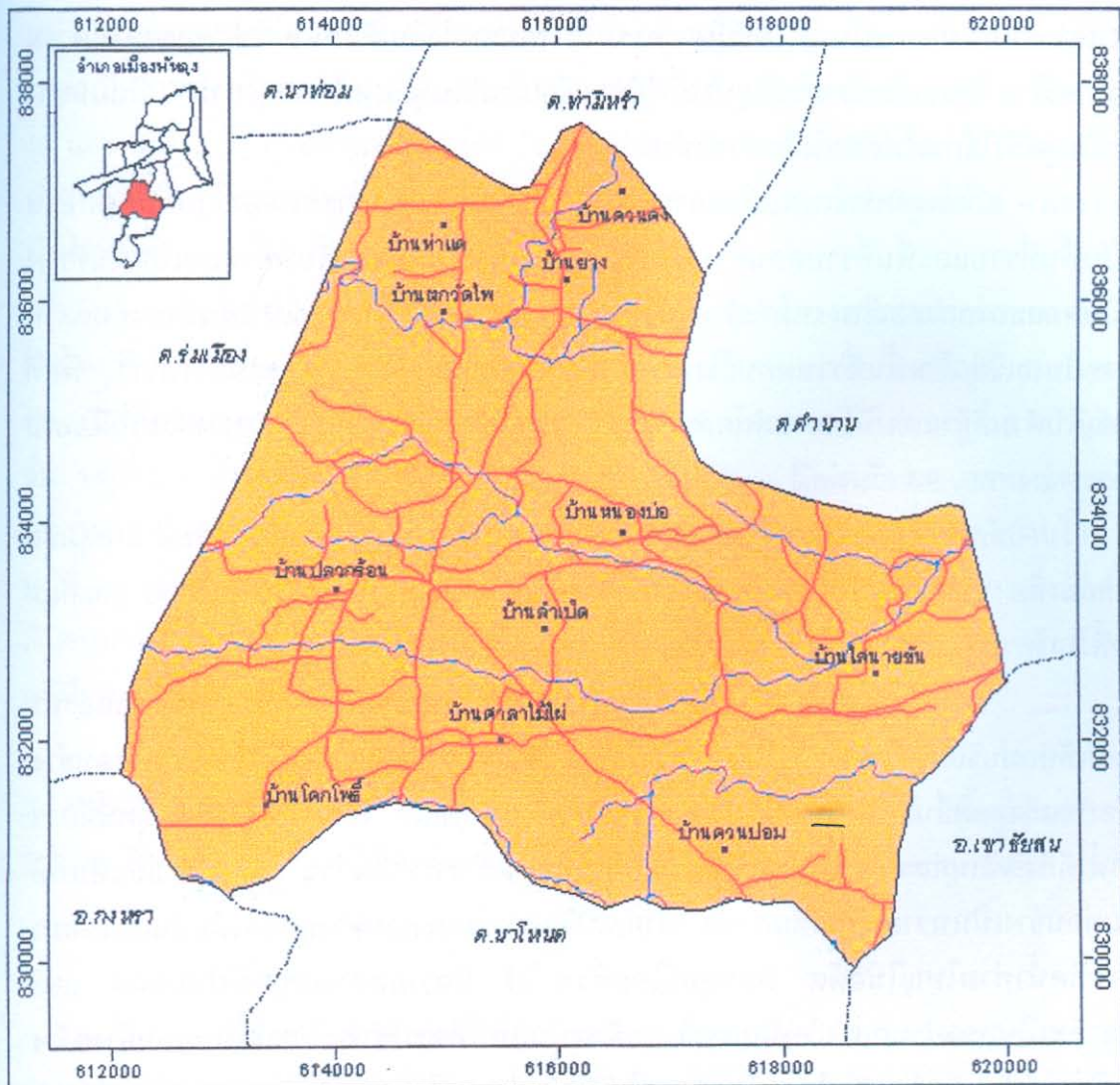
- ที่ตั้งและอาณาเขต ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอเมืองพัทลุง อยู่ห่างจากตัวอำเภอไปทางด้านใต้ตามถนนเพชรเกษมประมาณ 6 กิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 11 หมู่บ้าน มีพื้นที่ทั้งหมด 26,384 ไร่ (สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองพัทลุง, 2543 ข) มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่างๆ (ภาพประกอบ 33) คือ

ทิศเหนือ จรด ตำบลท่ามิหรำ อำเภอเมืองพัทลุง

ทิศใต้ จรด ตำบลนาโหนด อำเภอเมืองพัทลุง

ทิศตะวันออก จรด ตำบลตำนาน อำเภอเมือง และตำบลควนขนุน อำเภอเขาชัยสน

ทิศตะวันตก จรด ตำบลร่มเมือง อำเภอเมืองพัทลุง

สัญลักษณ์

- หมู่บ้าน
- เขตตำบลและอำเภอใกล้เคียง
- แม่น้ำ
- ถนน

0.7 0 0.7 1.4 กิโลเมตร

แหล่งข้อมูล : ดัดแปลงจากกรมการปกครอง พ.ศ. 2540 และกรมแผนที่ทหาร พ.ศ. 2529-2532

ผลิต : ศูนย์นิเทศฯ ซึ่งและสารสนเทศภูมิศาสตร์ภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พ.ศ. 2545

- เส้นทางคมนาคม ตำบลท่าแค มีถนนสายยุทธศาสตร์ผ่านเข้ากลางตำบล คือ ถนนสายเพชรเกษม-หาดใหญ่ ฉะนั้น การคมนาคมขนส่งสินค้าเกษตรไปสู่ตลาดจึงมีความสะดวกรวดเร็ว ส่วนถนนภายในหมู่บ้านได้มีการพัฒนาเกือบทุกสายไปมาสะดวก มีถนนบางสายยังเป็นลูกรังใช้การไม่ค่อยได้ในช่วงหน้าฝน

- สภาพภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศ สภาพภูมิประเทศของตำบลท่าแค ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบและพื้นที่ราบค่อนข้างสูง พื้นที่ 70 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ทั้งหมดเป็นพื้นที่ทางทิศตะวันออกของถนนเอเชีย เหมาะสำหรับการทำนา อีก 30 เปอร์เซ็นต์เป็นพื้นที่ทางทิศตะวันตกของถนนเอเชีย เป็นพื้นที่ราบค่อนข้างสูงเหมาะสำหรับการทำสวน เช่น สวนยางพารา พื้นที่ส่วนใหญ่ในตำบลท่าแค มีโอกาสฝนตกระหว่าง 81-120 วันต่อปี มีเพียงบางส่วนที่มีโอกาสฝนตกระหว่าง 60-80 วันต่อปี

- ลักษณะดิน ตำบลท่าแค มีลักษณะดินที่สำคัญๆ แบ่งตามกลุ่มชุดดินมี 3 กลุ่มชุดดินด้วยกัน คือ กลุ่มชุดดินที่ 6 (ลักษณะเดียวกับกับตำบลลำปำ) กลุ่มชุดดินที่ 60 และกลุ่มชุดดินที่ 34B/60B (กองสำรวจและจำแนกดิน, ม.ป.ป.) มีรายละเอียด ดังนี้

กลุ่มชุดดินที่ 60 เป็นหน่วยผสมของดินหลายชนิด ซึ่งเกิดจากตะกอนลำนํ้าพัดพามาทับถมบริเวณสันดอนริมน้ำ บริเวณพื้นที่เนินตะกอน ซึ่งส่วนใหญ่มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบจนถึงลูกคลื่นลอนลาด มีความลาดชัน 0-1 เปอร์เซ็นต์ โดยทั่วๆ ไป ดินกลุ่มนี้มีการระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ส่วนใหญ่เป็นดินลึก เนื้อดินเป็นพวกดินร่วน บางแห่งมีชั้นดินที่มีเนื้อดินค่อนข้างเป็นทรายหรือมีชั้นกรวด ซึ่งแสดงถึงการตกตะกอนต่างยุคของดินอันเป็นผลมาจากการเกิดน้ำท่วมใหญ่ในอดีต ดินกลุ่มนี้โดยทั่วๆ ไป มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง และปฏิกิริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกลาง ปัจจุบันดินนี้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินค่อนข้างกว้างขวาง นิยมใช้ปลูกพืชผัก พืชไร่ ไม้ผล และไม้ยืนต้นต่างๆ

กลุ่มชุดดินที่ 34B/60B ดินบริเวณนี้มี 2 กลุ่มชุดดิน ซึ่งไม่สามารถแยกออกจากกันได้ว่าอยู่ในกลุ่มชุดดินใด ระหว่างกลุ่มชุดดินที่ 34 และ กลุ่มชุดดินที่ 60 พื้นที่ที่มีความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ กลุ่มชุดดินที่ 34 เป็นกลุ่มดินที่มีเนื้อดินเป็นพวกดินร่วนเหนียวปนทราย สีดินเป็นสีน้ำตาล สีเหลืองหรือสีแดง เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำนํ้า หรือเกิดจากการสลายตัวผุพังของหินเนื้อหยาบ เป็นดินลึกมาก มีการระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 4.5-5.5 ปัญหาสำคัญในการใช้ประโยชน์ คือ เนื้อดินบนค่อนข้างเป็นทรายและดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้ปลูกยางพารา มะพร้าว ไม้ผลต่างๆ และพืชไร่บางชนิด

- แหล่งน้ำ ตำบลท่าแคมีแหล่งน้ำใช้ในการเกษตร ดังนี้

แหล่งน้ำจากคลองธรรมชาติ มีลำคลองสำหรับใช้อุปโภคบริโภคและใช้ในการเกษตร ได้แก่ (1) คลองท่าแค ซึ่งแยกจากคลองนาท่อมที่ตำบลร่มเมืองไหลผ่านตำบลท่าแค บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านตกวัดโพ หมู่ที่ 4 บ้านท่าแค และหมู่ที่ 1 บ้านยาง ไหลลงสู่ทะเลสาบ

ลำป่า (2) คลองลำเบ็ด มีความยาวประมาณ 12 กิโลเมตร ไหลผ่านหมู่ที่ 3 บ้านปลวกร้อน หมู่ที่ 5 บ้านหนองบ่อ หมู่ที่ 8 บ้านศาลาไม้ไผ่ และหมู่ที่ 9 บ้านไสนายชัน (3) คลองศาลาโหยง มีความยาวประมาณ 8 กิโลเมตร ไหลผ่านหมู่ที่ 10 บ้านโคกโพธิ์ หมู่ที่ 8 บ้านศาลาไม้ไผ่ และหมู่ที่ 11 บ้านควนปอม และ (4) คลองยาง มีความยาวประมาณ 5 กิโลเมตร ไหลผ่านหมู่ที่ 10 บ้านโคกโพธิ์ หมู่ที่ 3 บ้านปลวกร้อน หมู่ที่ 8 บ้านศาลาไม้ไผ่ และหมู่ที่ 7 บ้านลำเบ็ด

แหล่งน้ำชลจากโครงการประทาน ได้แก่ (1) โครงการชลประทานนาท่อม ไหลผ่านหมู่ที่ 1 บ้านยาง หมู่ที่ 2 บ้านควนคง หมู่ที่ 5 บ้านหนองบ่อ และหมู่ที่ 6 บ้านตกวัดไฟ (2) โครงการชลประทานพญาไธสง ไหลผ่านหมู่ที่ 8 บ้านศาลาไม้ไผ่ หมู่ที่ 9 บ้านไสนายชัน หมู่ที่ 10 บ้านโคกโพธิ์ และหมู่ที่ 11 บ้านควนปอม (3) คลองชลประทานศาลาโหยง มีความยาวประมาณ 4 กิโลเมตร ไหลผ่านหมู่ที่ 8 บ้านศาลาไม้ไผ่ หมู่ที่ 9 บ้านไสนายชัน หมู่ที่ 10 บ้านโคกโพธิ์ และหมู่ที่ 11 บ้านควนปอม และ (4) นบวังปริง ซึ่งจัดทำโดยเงินงบประมาณ สส. โครงการ กสช. ไหลผ่านหมู่ที่ 8 บ้านศาลาไม้ไผ่ หมู่ที่ 10 บ้านโคกโพธิ์ หมู่ที่ 3 บ้านปลวกร้อน หมู่ที่ 5 บ้านหนองบ่อ และหมู่ที่ 7 บ้านลำเบ็ด

- การใช้ที่ดิน ตำบลท่าแค มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 22,061 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 83.61 ของพื้นที่ทั้งหมด เป็นที่ถือครองเพื่อการทำนา 19,239 ไร่ พื้นที่สวนยางพารา 1,826 ไร่ ปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้น 625 ไร่ ปลูกพืชไร่ 120 ไร่ และปลูกพืชผัก 10 ไร่

ตำบลร่มเมือง

- ที่ตั้งและอาณาเขต ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภอเมืองพัทลุง อยู่ห่างจากตัวอำเภอประมาณ 20 กิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 9 หมู่บ้าน มีพื้นที่ทั้งหมด 18,360 ไร่ (สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองพัทลุง, 2538) มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่าง ๆ (ภาพประกอบ 34) คือ

ทิศเหนือ จรด ตำบลนาท่อม อำเภอเมืองพัทลุง

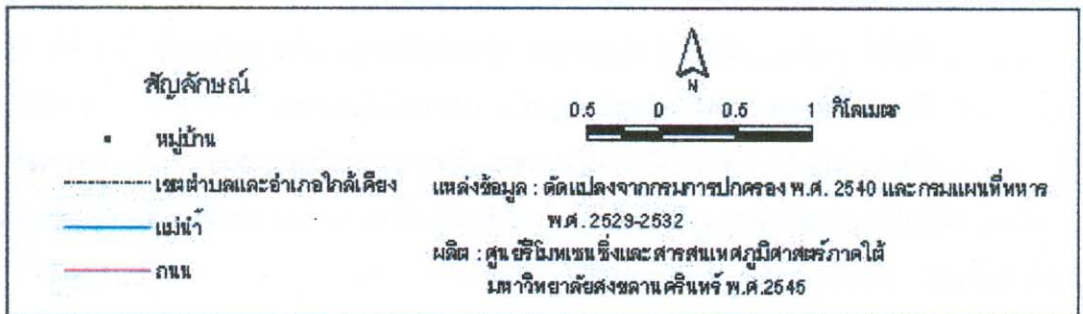
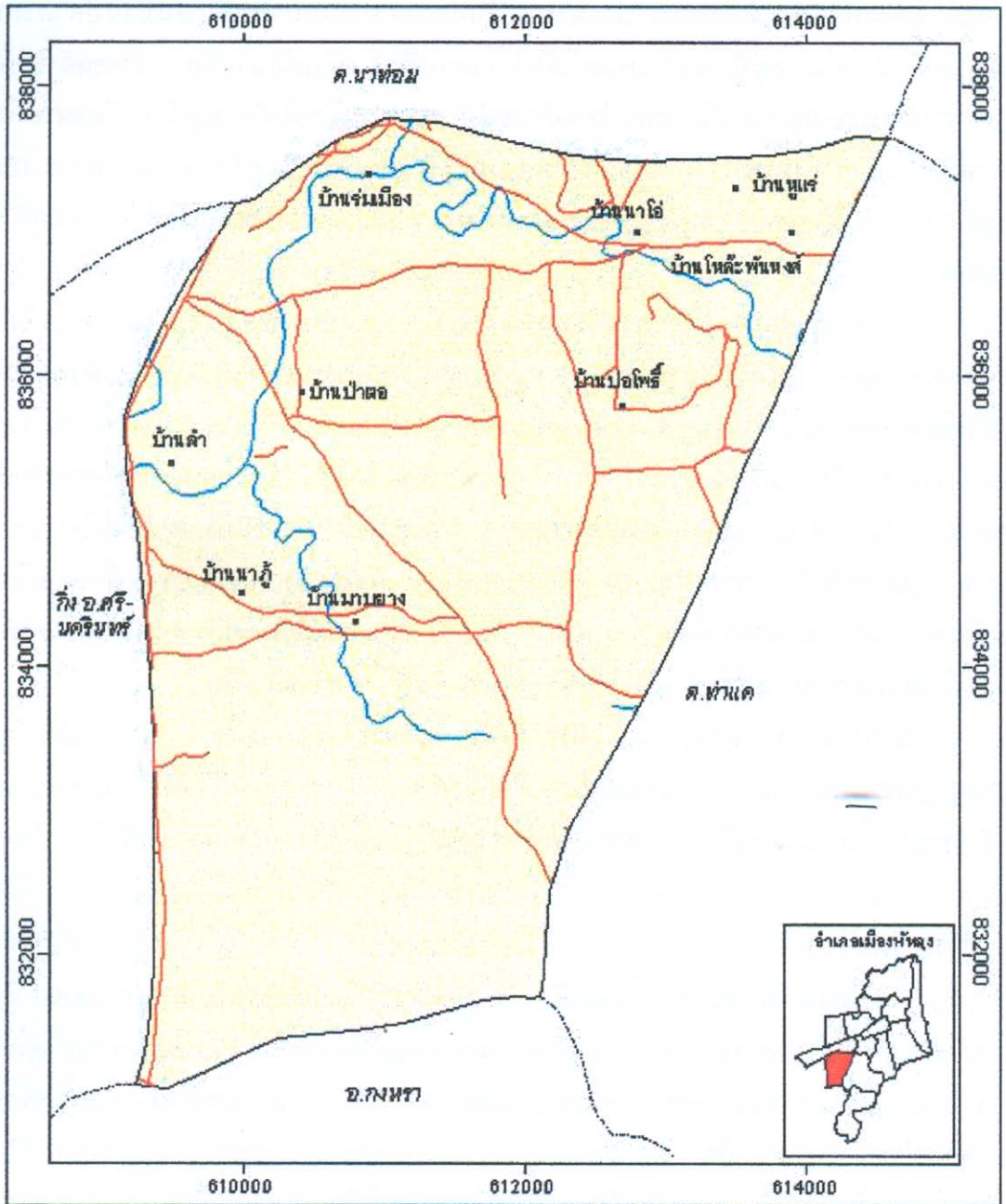
ทิศใต้ จรด ตำบลชะรัด อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง

ทิศตะวันออก จรด ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง

ทิศตะวันตก จรด ตำบลอ่างทอง กิ่งอำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง

- เส้นทางคมนาคม ตำบลร่มเมือง มีเส้นทางคมนาคมที่สามารถติดต่อกับอำเภอเมืองพัทลุง ดังนี้

ถนนสายพัทลุง - ตรัง ถึงสามแยกโคกแยม เดินทางต่อระยะทาง 8 กิโลเมตร ถึงหมู่ที่ 3 บ้านหูแร่ หากเข้าทางถนนท่านช่วย เดินทางต่อระยะทาง 12 กิโลเมตร ถึงหมู่ที่ 7 บ้านลำ

ภาพประกอบ 34 แปลงที่แสดงอาณาเขต การปกครอง และแหล่งน้ำ ต.ร่วมเมือง อ.เมือง จ.พัทลุง

ถนนสายพัทลุง - หาดใหญ่ ถึงสามแยกบ้านท่าแค เดินทางต่อระยะทาง 8 กิโลเมตร ถึงหมู่ที่ 1 บ้านโหล๊ะพันหงส์ หากเข้าทางสามแยกปลวกร้อน เดินทางต่อระยะทาง 13 กิโลเมตร ถึงหมู่ที่ 6 บ้านมาบยาง

- สภาพภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศ ตำบลร่วมเมืองมีลักษณะพื้นที่ลาดเทจากทิศตะวันตกมาทางทิศตะวันออก ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวเหมาะสมในการปลูกยางพารา ไม้ผล ไม้ยืนต้น และปลูกพืชไร่ สภาพดินส่วนใหญ่เป็นดินร่วนเหนียว พื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลร่วมเมืองมีโอกาสฝนตกระหว่าง 81-120 วันต่อปี มีเพียงบางพื้นที่ที่มีโอกาสฝนตกระหว่าง 60-80 วันต่อปี

- ลักษณะดิน ตำบลร่วมเมืองมีลักษณะดินที่สำคัญๆ แบ่งตามกลุ่มชุดดินมี 5 กลุ่มชุดดิน ด้วยกัน คือ กลุ่มชุดดินที่ 6 กลุ่มชุดดินที่ 60 กลุ่มชุดดินที่ 34B/60B (ซึ่งได้กล่าวไว้ในข้างต้นแล้ว ในตำบลลำปำและตำบลท่าแค) ส่วนกลุ่มชุดดินที่ 26B และกลุ่มชุดดินที่ 32B (กองสำรวจและจำแนกดิน, ม.ป.ป.) มีรายละเอียด ดังนี้

กลุ่มชุดดินที่ 26B เป็นกลุ่มดินที่มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วน ดินร่วนปนดินเหนียวหรือเป็นดินร่วนปนทราย ส่วนดินล่างเป็นพวกดินเหนียว สีดินเป็นสีน้ำตาล สีเหลือง หรือสีแดง ส่วนใหญ่เกิดจากการสลายตัวของหินต้นกำเนิดชนิดต่างๆ ซึ่งมีทั้งหินอัคนี หินตะกอน และหินแปร พบบริเวณพื้นที่ตอนซึ่งมีลักษณะเป็นลูกคลื่นจนถึงพื้นที่เนินเขา มีความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ เป็นดินลึกมีการระบายน้ำดี มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลางถึงค่อนข้างต่ำ ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดแก่ มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 4.5-5.5 ปัญหาสำคัญในการใช้ประโยชน์ คือ ดินมีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ และบริเวณที่หน้าดินค่อนข้างเป็นทรายและมีความลาดชันสูงมีอัตราเสี่ยงต่อการชะล้างพังทลายของดินมาก หากมีการจัดการดินที่ไม่เหมาะสม ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้ปลูกยางพารา ไม้ผลต่างๆ และพืชไร่บางชนิด ตัวอย่างชุดดินที่อยู่ในกลุ่มนี้ ได้แก่ ชุดดินพังงา ชุดดินภูเก็ต ชุดดินโคกกลอย ชุดดินท้ายเหมือง ชุดดินห้วยโป่ง ชุดดินอ่าวลึก ชุดดินประทิว ชุดดินกระบี่ และชุดดินลำภูรา เป็นต้น

กลุ่มชุดดินที่ 32 B เป็นกลุ่มดินที่มีเนื้อดินเป็นพวกดินร่วน ดินร่วนเหนียวปนทรายแข็ง บางแห่งอาจมีชั้นดินทรายละเอียดสลับชั้นอยู่ สีดินเป็นสีน้ำตาลหรือสีเหลืองปนน้ำตาล และมักมีแร่ปะปนกับเนื้อดิน เกิดจากตะกอนดินที่น้ำพัดพามาทับถมบริเวณสันดินริมน้ำ ซึ่งมีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงเป็นลูกคลื่นลอนลาด มีความลาดชัน 2 - 5 เปอร์เซ็นต์ เป็นดินลึกมาก มีการระบายน้ำดี มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติค่อนข้างต่ำ ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดแก่ มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 4.5 - 5.5 ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้ปลูกยางพารา กาแฟ และไม้ผลชนิดต่างๆ ไม่ค่อยมีปัญหาในเรื่องคุณสมบัติของดิน แต่อาจมีปัญหาเรื่องน้ำท่วมสร้างความเสียหายให้แก่พืชผลที่ปลูก

- แหล่งน้ำ ตำบลร่มเมืองมีแหล่งน้ำใช้ในการเกษตร ดังนี้

คลองนาท่อม มีต้นกำเนิดมาจากเทือกเขาบรรทัดไหลลงสู่ทะเลสาบสงขลาที่ตำบลลำปำ มีความยาวประมาณ 42 กิโลเมตร ได้ไหลผ่านบริเวณตอนบนของตำบลร่มเมืองยาวประมาณ 5 กิโลเมตร คลองสายนี้เกษตรกรไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการทำนาได้ เนื่องจากคลองมีตลิ่งสูงมาก แต่จะนำมาใช้ได้บ้างในการปลูกผักสวนครัว หรือปลูกไม้ผลสวนหลังบ้าน

คลองส่งน้ำโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า เป็นแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นโดยกระทรวงเทคโนโลยีและการพลังงาน คลองสายนี้ไหลผ่านหมู่ที่ 7 บ้านลำ และหมู่ที่ 6 บ้านมาบยาง คลองส่งน้ำนี้สามารถใช้ได้ทั้งนาปีและนาปรัง

- การใช้ที่ดิน ตำบลร่มเมืองมีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 9,636 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 52.48 ของพื้นที่ทั้งหมด เป็นพื้นที่ถือครองเพื่อการทำนา 5,228 ไร่ ปลูกยางพารา 5,002 ไร่ ปลูกไม้ผล 589 ไร่ ปลูกพืชไร่ 245 ไร่ และปลูกไม้ยืนต้น 96 ไร่